

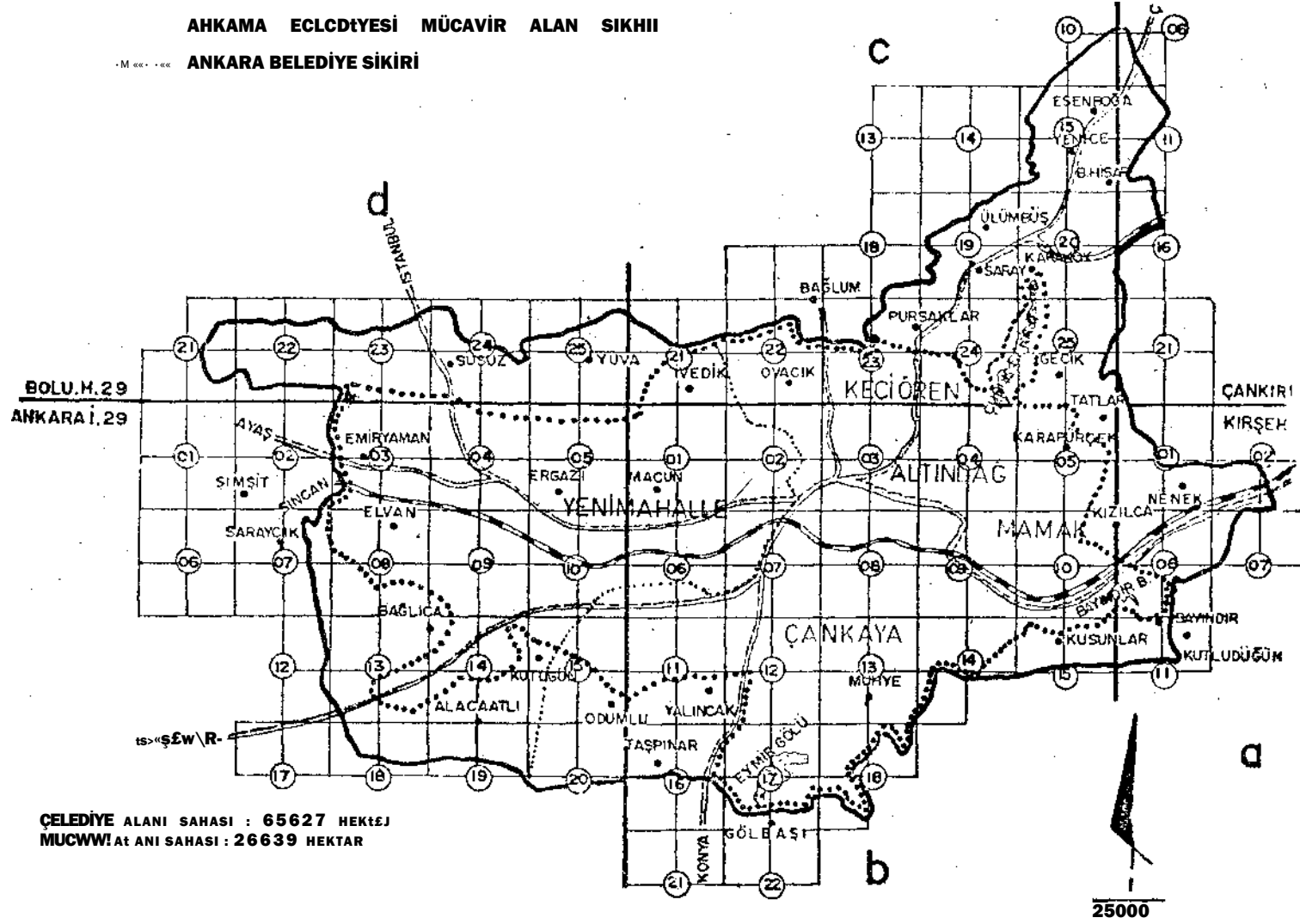
Mustafa CEYLAN

**Her Yönüyle
YENİMAHALLE**

A N K A R A - 1 9 8 6

ANKAMA ECLCDYESİ MÜCAVİR ALAN SIKHII

ANKARA BELEDİYE SİKİRİ

BELEDİYE ALANI SAHASI : 65627 HEKTAR
MÜCAVİR ALANI SAHASI : 26639 HEKTAR

1. İLÇEMİZİN TÜRKİYE HARİTASINDAKİ YERİ

1-İLÇEMİZİN TÜRKİYE HARİTASINDAKİ YERİ

İlçemiz YENİMAHALLE, Başkent ANKARA' nın İçinde, onun batıya açılan penceresindedir. Ankara - İstanbul ve Ankara Eskişehir karayolu ile Ankara - Eskişehir - Afyon demiryolunun üzerinde bulunur.

38 derece 43 dakika ve 40 derece 41 dakika kuzey enlemleri ile 30 derece 51 dakika ve 34 derece 05 dakika doğu boylamları arasında yer alır.

Doğusunda : Doğusunda :Keçiören, Altındağ
Batısında : Batısında :Sincan
Kuzeyinde : Kuzeyinde : Kızılcahamam
Güneyinde : Güneyinde :Çankaya,Gölbaşı
ilçeleri bulunmaktadır.

2. İLÇEMİZİN ADI

İlçemiz «YENİMAHALLE» adını, 1946 - 1950 yıllarında dar gelirlili memurlara konut yaptırılmak amacıyla Ankara Belediyesince «yeni bir mahalle» olarak düşünüldüğü zaman almıştır.

Tarihî AKKÖPRÜ'den geçildikten sonra, Hatip Çayı, Ankara Çayı ve demiryolu üçlünün yanında, Atatürk Orman Çiftliği'nin karşısında yeni- yepyeni bir mahalle. . YENİMAHALLE...

Adı, yenilikten - yeni olmaktan gelir.

Ülkemizde, şehirlerin yanında-yakınında yeni meydana gelen çoğu mahallelere, YENİMAHALLE adı verildiği bir gerçektir. Bu nedenle, yurdumuzda çok sayıda Yenimahalle adını almış yerleşim merkezleri bulunmaktadır.

3. İLÇEMİZİN DAĞLARI

İlçemiz sınırları içerisinde bellibaşlı bir dağ yoktur. ŞENTEPE ve ATATÜRK ORMAN ÇİFTLİĞİ tepeleri en yüksek noktalardır. Bunlar dışında pek bir yüksekliğe rastlanılmaz.

Ancak, ilçemizin çevresinde, sınırlarının dışında, yakınında çeşitli yüksekliklerde dağlar bulunmaktadır. Kızılcahamam ilçesinin kuzey kısmında Işık Dağı (12.015 m), Yıldırım Dağı (1.980 m), Kurumcu Dağı (1.652 m), Balaban Dağı (1.404 m).

Nallıhan İlçesinin kuzey kısmında Karakiriş Dağı (1.435 m), Ayaş ilçesinde kuzeyden güneye doğru uzanan Ayaş Dağları ki en yüksek tepesi Abdüselâm Tepesi (1.603 m) ve Beypazarı İlçesinin kuzey kısmında Uykü Dağı bulunmaktadır.

4. İLÇEMİZİN OVALARI

İlçemizde ANKARA OVASI ve MÜRTEDE OVASI bulunmaktadır. Ankara Ovası; tamamen ilçemiz sınırları içinde olup, Sincan ilçesine kadar uzanır. 30 kilometre uzunluğunda, 1*1,5 kilometre genişliğinde bir vadi olan ova, Akköprü'den itibaren batıya doğru uzanmaktadır. %0 3 meyili vardır ve rakımı 800 metredir,

Mürted Ovası ise, 40.000 dönümlük bir alan olup, «havaalanının bulunduğu yerdir. Uzunluğu 20 kilometre, genişliği 2-2,5 kilometredir. Ayaş Dağları ile Karyağdı Dağları arasında bulunmaktadır.

5. AKARSULAR

İlçemizde topraklarımız Özerinde bir uçtan bir uca ANKARA ÇAYI uzanmaktadır. Bu çay, Çubuk Çayı, İncesu Çayı ve Hatip Çayları'nın birleşmesinden meydana gelir. Ankara Çayı'nın bu üç kolu da tarihî AKKÖPRÜ'de birleşirler.

Ankara Çayı, Akköprü'den itibaren Atatürk Orman Çiftliği içinden geçtikten sonra, Güvercinlik, Etimesgut'tan geçer. Osmaniye Köyü yakınına geldiğinde Mürted Ovası'ndan gelen OVA ÇAYI ile birleşir. Böylece toplam

4 çayın, suyu Ankara Çayı adı He SAKARYA IRMAĞI'nın büyük bir kolu olarak POLATLI ilçesinin sınırlarına girer.

Ankara Çayının kollarından olan Çubuk Çayı : Aydos Dağları'ndan (1.850 m), İncesu Çayı : Elmadağ'dan (1.855 m), Hatip Çayı ise İdris Dağı'ndan (1.985 m) doğarlar.

6. GÖLLER

İlçemizde göl bulunmamaktadır. Ancak, KAZAN BUCAĞI yakınında İlçemize 55 kilometre mesafede, Ankara-İstanbul karayolu üzerinde sulama amacıyla inşa edilmiş KURTBOĞAZI BARAJ GÖLÜ bulunmaktadır.

7. BİTKİ ÖRTÜSÜ

İlçemiz, İÇ ANADOLU BÖLGESİ ve Başkent ANKARA'nın iklim

yapısına uygun bir BİTKİ ÖRTÜSÜ'ne sahiptir.

1. İLCEMİZİN TÜRKİYE HARİTASINDAKİ YERİ

Sadece Atatürk Orman Çiftliği, başşehrin akciğeri niteliğini bütün olumsuz şartlara rağmen, yeşilliğiyle muhafaza etme gayreti içindedir. Çiftlik yeşil alanı dışında, toplu olarak ağaçlandırılmış bir alan yoktur

Step ve bozkırlarla kaplı geniş düzlüklerdeki dere ve çay kenarlarında bulunan söğüt ve kavak cinsi ağaçları bir yana bırakacak olursak, toplu yeşillik alanları yok denebilir. Ancak, son yıllarda BELEDİYE tarafından YEŞİL KUŞAK PROJESİ adı altında bir proje uygulamasına başlandığı tespit edilmiştir.

8. İKLİM

İlçemizin iklimi İÇ ANADOLU BÖLGESİ vs Başkent ANKARA'nın ikliminin aynısıdır. Tamamen KARASAL bir iklim hüküm sürer.

Yazlar çok sıcak, kışlar çok soğuk. İlkbahar ve sonbahar mevsimleri serin geçer. 40 yıllık sıcaklık gözlemlerine göre ortalama 11,7 derecedir. En sıcak aylar Temmuz ve Ağustos, en soğuk aylar ise Ocak ve Şubat aylarıdır. Ortalama yağış miktarı 477,2'dir. En çok yağış % 38 ile ilkbaharda ve % 33 ile kışta olmaktadır. Kar örtüsü 3 Cm ile 50 Cm arasında değişir. Yılın ortalama 25-30 günü sisli geçer.

MEVSİMLERE GÖRE YAĞIŞ

	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Yağış miktarı	179,6	50,9	87,2	159,4
Yağışlı günler	33	10	19	39
% olarak	38	11	18	33

YAĞIŞLI GÜNLER VE YAĞIŞ MİKTARI

Rasat Yılı	Yağışlı Günler	Yağış Miktarı
1	12,3	38,8
2	12,3	61,6
3	11,3	58,6
4	8,7	39,0
5	13,0	82,0
6	6,3	42,0
7	3,7	8,9
8		—
9	6,3	43,3
10	8,0	29,4
11	5,3	14,5
12	14,0	59,0
TOPLAM	90,2	477,2

Rüzgâr Durumu : İlkbahar ve yaz aylarında güneybatı, sonbahar aylarında güney ve güneydoğu, kışın kuzey rüzgârları eser.

20 Ekim 1985 tarihinde ülke genelinde yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçe merkezinin nüfusu (şehir nüfusu) : 368.914'dür. Bucak ve köyler nüfusu da 21.075'dir. İlçemizin toplam nüfusu : 389.989'dur.

ilçemiz 1985 nüfus sayım sonuçlarına göre, yurdumuzun ilçeleri arasında yapılan nüfus sıralamasında 12'nci sıradadır.

1985 nüfus sayımına göre yıllık nüfus artış oram $\frac{8}{100}$ 53,4 olan ilçemizin sadece merkez belediye sınırları içindeki nüfusu 59 vilayetin nüfusundan fazladır. 67 il merkezinin nüfusu içerisinde Ankara, İstanbul ve İzmir'den sonra (776.000), Bursa (614.133), Gaziantep (466.302), Konya (438.859) ve Kayseri (378.458)'den sonra gelmektedir, ilçe merkezimizin (Belediye) nüfusundan Eskişehir, İçel, Diyarbakır, Samsun, Antalya, Erzurum gibi il merkez (Belediye) nüfusları azdır, özetlersek, merkez nüfusumuz 59 vilayetten büyüktür...

1980 nüfus sayım sonuçları ile 1985 nüfus sayım sonuçlarını mukayese edecek olursak, bucak ve köyler nüfusunda 363 kişilik bir azalma, şehir nüfusunda 5 yıl içinde 91.208 kişilik bir artış görülür.

İlçemiz, 1986 yılından itibaren Başkentimizin en büyük nüfus patlamalarına sahne olacak bir konumdadır. Bütün dünyadaki başkentler gibi Ankara'da batı koridorunda büyümekte, gelişmektedir. BATIKENT, ÜMİT KÖY, ÇAY YOLU, ERYAMAN ve ERGAZİ gibi toplu konut alanlarında meydana gelen büyük çaptaki yapılaşmalar, toplu konut uygulamaları, 1990'ii yıllarda ilçemiz nüfusunun bugünkünden iki, hattâ üç misli olacağını ortaya koymaktadır.

1980 ve 1985 nüfus sayım sonuçları şu şekildedir :

1980 Genel Nüfus Sayımı		1985 Genel Nüfus Sayımı
Şehir Nüfusu	: 277.706	368.914
Bucak ve köyler	: 21.438	21.075
TOPLAM NÜFUS	: 299.144	389.989

YILLARA GÖRE NÜFUSUMUZ

Sayım yılı	Toplam	Şehir	Köyler
1960	97.650	67.636	30.014
1965	122.166	86.222	35.944
1970	175.528	133.347	42.181
1975	246.154	198.643	47.511
1980	299.144	277.706	21.408
1985	389.989	368.914	21.075

9. İLÇEMİZİN NÜFUSU

		Köyler	Toplam	1985 Merkez	Artı; Oranı Kö/lor (‰)	
1980		2 648	425 314	422 323	2 991	22.49
n Merkez		2881	640 547	638 500	2 047	5.21
087	377 439	7 693	452 417	442 554	9863	68.39
089	621 208	6 943	386 715	379 242	7 473	39.02
394	313 701	21 438	389 989	368-914	21 075	53.04
171	311228	12 996	21 991	6 985	15 006	50.59
144	277 706	40 965	47 075	5 500	41575	8.31
076	4 080	21 597	42155	21 920	20 235	17.79
158	4193	13 432	18135	6 503	11 632	4.21
568	16 971	38106	58 819	19 535	39 284	14.85
521	5 089	22 931	30 546	6156	24 390	37.99
616	16 510	15 243	33 820	17 686	16134	21.62
262	2 331	14 815	31 450	18 100	13 350	43.47
354	15111	12 335	19'995	6311	13 684	48.52
306	10 491	49 226	60 717	8 357	52 360	15.56
688	3 353	23 411	26 793	5113	21 680	11.97
171	6 945	30 478	48 388	17 470	30 918	14.03
446	5 035	44 492	386 751	320 745	66 006	110.2
111	14 633	26 893	32 529	11 011	21 518	17.55
893	178 401	24 638	35 494	10 373	25 121	6.33
513	8 620	.43 335	94 716	52 761	41 955	17.31
389	9751	7 859	59 369	51 824	7 545	117.5
865	43 530	15 424	20 334	6 220	14 1 1 4	1.93
992	25 133	56 494	98.821	35 054*	63 767	43.94
139	4 715	556 273	3 462 880	2879 157	583 723	38.59
330	22 836					

2 299 010

10. İLÇEMİZDEKİ MADENLER

İlçemizde ekonomik değeri olmayan, fizibilite etüdü yapılmış, ancak, etüd sonuçlarına göre işletilmesi kârlı sayılmayan bir takım madenler bulunmaktadır.

Bu madenleri ve bulunduğu bölgeleri şöylece sıralayabiliriz :

- Linyit Kazan Bucağı ve Orhaniye Köyü'nde
- Linyit :Memlik Köyü'nde
- Jips..... : Kınık Köyü'nde
- Maden Suyu :Orman Çiftliği'nde ve Susuz Köyü'nde
- Kil :Balyurtcu ve Aşağıyurtcu Köyü'nde

11. İLÇEMİZİN MAHALLELERİ

Bahçekapı	Emiryaman	Orman Çiftliği
Barış	Ergazi	Otuz Ağustos
Mustafa Kemal	Erler	özevler
Beştepeier	Gazi	Pamuklar
Burç	Güventepe	Piyade
Çamlıca	Güzelyâka	Ragıp Tüzün
Çarşı	İşınlar	Süvari
Çerçi Deresi	istasyon	Tepealtı
Çiğdemtepe	ivedik	Omit
Demet	Kaletepe	Varlık
DemetgÜJ	Karşıyaka	Yahyaiar
Demetlâle	Kayalar	Yeniçağ
Elvan	Macun	Yeşievler
Emniyet		Avcılar

ANKARA İLÇELERİNİN YÜZÖLÇÜMÜ

Altındağ	79.875.495 m*
Çankaya	156.989.750 m*
Keçiören	75.950.000 m'
Mamak	90.789.993 m'
Yenimahalle	253.875.495 m ¹
TOPLAM :	657.555.488 m*

Belediye hudut alanı: 657.555.488 m'

Mücvir alan : 425.430,000 m2»

TOPLAM : 1.082.885.488

12. İLÇEMİZDE EVLENMELER

1957 yılından bu yana İlçemizde evlendirme memurluğu bulunmaktadır. Ankara Belediyesi'nin bir evlendirme memurluğu

olarak çalışılırken, 25 Mart 1983 seçimleriyle kurulan Yenimahalle Belediye Başkanlığı Evlendirme Memurluğu aynı işi yürütmüştür. Yenimahalle 5'nci durakta bulunan Belediye binasında bir nikâh salonu vardır.

1983 ve 1984 yıllarında Belediye Evlendirme Memurluğunla evlenmek için müracaatta bulunan çiftlerle akti yapılan çiftleri gösterir cetvel aşağıdadır.

AYLAR	1983		1884		1985	
	Müracaat	Akit	Müracaat	Akit	Müracaat	Akit
OCAK	100	100	118	117	100	134
ŞUBAT	106	110	142	125	97	164
MART	124	93	145	118	103	72
NİSAN	151	101	149	127	147	116
MAYIS	218	157	164	196	163	160
HAZİRAN	164	194	164	94	130	102
TEMMUZ	178	112	211	159	248	202
AĞUSTOS	242	187	237	181	183	180
EYLÜL	216	214	150	193	250	229
EKİM	207	206	197	179	210	201
KASIM	172	204	155	184	169	198
ARALIK	138	182	108	162	117	156
TOPLAM	2016	1860	1932	1818	1914	1840

13. OKULLARIMIZ

1. GURUP

1. Gazi Çiftliği Lisesi
2. Atatürk Anadolu Lisesi
3. Ankara Körler Yatılı Bölge Okulu
4. Merkez imam Hatip Lisesi
5. Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
6. Yapı Meslek ve İnşaat Teknik Lisesi
7. M. Rüştü Özel Kimya Teknik ve Meslek Lisesi
8. Bahçelievler Teknik ve End. Meslek Lisesi
9. Mesleki Teknik Açıköğretim Okulu

2. GURUP

- 1= Demetevler Lisesi
2. Abdi ipekçi Ortaokulu
3. **Demet Lale Ortaokulu**
4. Makina Kimya Ortaokulu

5. Yeşievler Ortaokulu
6. Yahyalar Ortaokulu
7. Özel Akyazı Lisesi

3. GURUP

1. Yenimahalle Kız Meslek Lisesi
2. Yenimahalle Teknik ve End. Meslek Lisesi
3. Anadolu Teknik Lisesi
4. Mustafa Kemal Lisesi
5. Halide Edip Lisesi
6. Şirintepe Lisesi
7. Faruk Verimer Ortaokulu
8. Yunus Emre Ortaokulu
9. Yunus Emre Pratik Kız Sanat Okulu
10. Yenimahalle Ticaret Lisesi

4. GURUP

1. Mehmetçik Lisesi
2. Emirler Ortaokulu
3. Eryaman Ortaokulu
4. Etimesgut Pratik Kız Sanat Okulu
5. Mesa Orta Okulu

5. GURUP

1. Nurettin Ersin İlköğretim Okulu
2. Ziya Gökalp İlköğretim Okulu
3. Tahsin Şahin Kaya İlköğretim Okulu
4. Atakent İlköğretim Okulu

6. GURUP

1. Kazan Lisesi
2. Kazan İlköğretim Okulu
3. İmrendi Orta Okulu

7. GURUP

- 1,1, Akşam Sanat Okulu
2. Çıraklık Eğitimi Merkezi ve 4. Akşam Sanat Okulu
3. 5. Akşam Sanat Okulu
4. 6. Akşam Sanat Okulu
5. Eğitim Araçları Merkezi Başkanlığı
6. Öğretmen Yetiştirme Merkezi Müdürlüğü

İLKOKULLARIMIZ

- 1 — ABDİ İPEKÇİ İLKOKULU
- 2 — ANADOLU *
- 3 — BARBAROS »
- 4 — BABÜR »
- 5 — BATI KENT

6 — BEŞTEPE

- 7 — **BEREKETLİ**
- 8 — BEŞEVLER
- 9 — BAHÇELER
- 10 — CELAYİR
- 11 — CEBESOY
- 12 — ÇEŞME
- 13 — ÇALIŞANLAR
- 14 — ÇAĞLAR
- 15 — DEMETEVLER
- 16 — DEDEKORKUT
- 17 — EMNİYETÇİLER
- 18 — ETİMESGUT
- 19 — EMİRLER
- 20 — ERGAZİ
- 21 — ERYAMAN DURAĞI
- 22 — FATİH
- 23 — FARUK VERİMER
- 24 — GAZİ OSMAN PAŞA
- 25 — GAZİ
- 26 — GONEŞEVLER
- 27 — GÜVEN
- 28 — GOVENÇLİ İBRAHİM
- 29 — HAZAR
- 30 — HARZEMŞAHLAR
- 31 — İSMAIL EREZ
- 32 — İVEDİK
- 33 — İLHAN GERİM
- 34 — KAYALAR
- 35 — KAZAN KAYI
- 36 — MEVLANA
- 37 — MACUN
- 38 — MACUN 2. KISIM
- 39 — MAHMUT MACİT
- 40 — ME-SA
- 41 — NURETTİN ERSİN
- 42 — OĞUZLAR
- 43 — ONUNCU YIL
- 44 — OSMAN OLKOMEN
- 45 — ÖĞRETMEN KUBİLAY
- 46 — SAKSIPINAR

47 — SEDAT CELASUN
48-SOFUOĞLU
49— ŞENTEPE
50 — ŞEKER
51 — ŞUKOFE NİHAL
52-ÜMİT
52 -• YAHYALAR
53 — YUNUS EMRE

1 — ATAKENT İLKÖĞ. OKULU
2 — KAZAN
8 — TAHSİN ŞAHİNKAYA »
4 — ZİYA GÖKALP

TARİH BÖLÜMÜ

1. ANKARA'NIN İDARİ TARİHÇESİNDE İLÇEMİZ :

«Ankara'nın elimize geçen en son il yıllığından (Ankara Vilâyetine mahsus Salname - 1318) 1902 yılında Ankara ili 5 sancak, 21 kazadan kurulmakta; il sınırları Orta Anadolu'nun hemen hemen tamamını kaplamakta bugünkü sınırları dışında Kayseri, Yozgat, Kırşehir, Çorum illerini de sınırları içinde tutmaktadır.

Salnamenin düzenlendiği tarihte Ankara ili nüfusu : 1.210.140 idi.

Mülkî bölümler şöyle idi :

ANKARA MERKEZ SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : Zir, Ayaş, Beypazarı, Nallıhan, Mihaliççık, Sivrihisar, Haymana, Bâlâ, Kalecik, Çubuk, Yabanabat

KAYSERİ SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : Akdağmadeni, Boğazlıyan

KIRŞEHİR SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : Keskin, Avanos, Mecidiye

ÇORUM SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : İskilip, Sungurlu, Osmaniye 1331 (1915) de yapılan bir değişiklikle Mihaliççık ve Sivrihisar Ankara'dan alınarak Eskişehir'e bağlandı; Yabanabat ilçesinin merkezi Pazar'dan Kızılcahamam adı verildi. Yine aynı tarihte Kırşehir Sancağına bağlı, merkez Sancağına bağlandı.

Osmanlı Devletinin sönük bir ili olan Ankara, Milli Mücadeleyi kazanan Birinci Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Merkezi ve 13 Ekim 1923 de de Türkiye Cumhuriyetinin Başkenti oldu.

20 Nisan 1924 tarihli ye 491 sayılı mülga Teşkilât-ı Esasiye Kanununun 89. maddesi, livaları (sancakları) kaldırılmış ve İdarî taksimatı vilâyet, kaza, nahiyeye, kasaba ve köy şeklinde tespit etmiştir. Buna dayanarak yapılan idarî tanzimde, o zamana, kadar mevcut iller il olarak kalmış ve Sancaklar il haline getirilmiştir. Böylece Ankara'ya bağlı Kayseri, Yozgat, Kırşehir ve Çorum bağımsız iller haline getirilerek Ankara'dan ayrılmışlar ve Ankara ili Merkez Sancağı sınırları içinde bırakılmıştır.

26/Haziran/1926 da yürürlüğe giren 404 sayılı kanunla Polatlı ilçesi kurulmuş ve Zir ilçesi bucak haline indirilmiştir. 27/Mayıs/1933 tarihli ve 2411 sayılı kanunla Aksaray ili kaldırılmış ve buna bağlı Şereflikoçhisar ilçesi Ankara'ya bağlanmıştır. 9/Haziran/1936 da 3330 sayılı kanunla Merkeze bağlı Çankaya ilçe haline getirilmiş, böylece Ankara 12 İlçesi olan bir il durumuna gelmiştir. 1/Eylül/1944 de yürürlüğe giren 4642 sayılı kanunla Keskin'e bağlı Kırıkkale; 1/Mart/1953 de 6068 sayılı kanunla Merkeze bağlı Altındağ ve Kızılcahamam'a bağlı Çamlıdere bucakları ilçe haline getirilmiştir. 20/Temmuz/1954 tarihli ve 6429 sayılı kanunla Kırşehir ili kaldırılmış ve ona bağlı Kaman ilçesi Ankara'ya bağlanmıştır. Ancak, 19/Haziran/1957 tarihli ve 7001 sayılı kanunla tekrar Kırşehir'e bağlanmıştır. 27/Haziran/1957 de Resmî Gazete ile yayınlanan 7033 sayılı kanunla, 1/Eylül/1957 de Merkez'e bağlı YENİMAHALLE ve Ayaş'a bağlı Gündül; 1/Nisan/1960'da Kalecik'e bağlı Sulakyurt (Konur), Çankaya'ya bağlı **Elmadağ (Küçükoyzgat)** ve

Kırkkale'ye bağlı Delice bucaklarının ilçe olmaları ile Ankara bugünkü idari durumuna girmiştir.

2. TARİHSEL BULUNTU ÖRNEKLERİ

— «1831'de Prof. Kurt Bittel Ankara'daki havagazı fabrikasının garbinde bulunan bir taş ocağında, mavimtrak akmak taşından yontulmuş eski zamana ait âletler meydana çıkardığını haber vermiştir.» {Sayfa : 11}

— «1938'de K. Leuchs Ankara'nın güney batısında 12 kilometrelik mesafede bulunan Lodumlu denilen yerde faustkell bulmuştur, ihtiyaten buna Uzağil'in keşfine muadil bir eskilik verilebilir (K/lak. Pfennestlal S. 10)» (Sayfa : 12)

— «Ankara ile Etimesgut arasında Ergazi Köyü'nden uzak olmayan Ankara ayı'nın bir graviere'i (akıllı ve iri daneli kum) bulunmuştur.»

* (Sayfa: 12)

— «Gazi iftliğinde, pençeli, kanatlı, yarısı arslan, yarısı kuş ve Ankara'da kanatlı insan arslanı vardır. (Kurt Bittel S. 80)» (Sayfa : 13) (X)

Bu örneklerde göstermektedir ki, ilçemiz çevresi ilk çağlardan beri bir yerleşim merkezidir. Bu yörede nice nesiller yaşamıştır. Yöremizde arkeolojik kazı ve araştırmalar sonucu çıkan tarihi eserlerin çoğu şimdi müzelerimizdedir.

3. 400 YIL ÖNCESİNDEN MANZARALAR

Bundan 400 yıl öncesine ulaşmak için «Ankara'nın şer'iyeye sicil» (erine başvurduk.

Bu sicillerin tetkikinden, ilçemiz ve çevresinde bundan 400 yıl önce, birkaç küçük adli olayın meydana geldiğini öğreniyoruz.

Ayrıca, bugün Etimesgut olarak bildiğimiz, mahallenin asıl-Eski adının «Ahimes'ut» olduğunu, Yuva Köyü'nün «Yavâ» adı ile anıldığını, Susuz Köyü'nün adının «Kepür Köyü» olduğunu, Lodumlu'nun «Lodomi», Elvan'ın gene «Elvan», Sincan'ın gene «Sincan» adı ile anıldığını öğreniyoruz.

400 yıl önceki adli olayları, o günlerin bir hatırası olmak, araştırmacılara ışık tutmak ve mazinin tatlı bir esintisi olması amacıyla aşağıya aynen alıyorum :

(X) Prof. GALANTI, Avram : Ankara, 1951, İstanbul Tanin Matbaası - Tarihi 1. kısımlı,

«Sh. 113*1053 : Ahimes'ut (Etimesgut) zaviyedârı Hüseyin e'nih Ahimes'ut köyündeki Bâdihava işlerini görüp göstermeye Karlı'yı tevkil ettiği.

15 Muharrem 992.»

«Sh. 95-831 : Balıkhisar Köyünden İbrahim'in Gölcük yeri denilen mevkideki tarlasını Cabi Hâşan Çe, marifetiyle Sâbık kadırlardan Alâettin Efendiye sattığı. 6 Zilhicce 991.»

«Sh. 68-477 : Beynam Köyü'nden Budak'ın ceset bulundu diye isnatta ' bulunan ve bir hayli kol getirip, bir ineğini gasp eden Ömer'i şikâyeti Ömer'in de red ile bu ineği alacağına bedel Veli'den satın aldığı iddiası.

7 Şevval 991.»

«Sh. 66-449 : Çimşit Köyü'ndön Selimeşahın, Mûsa Balı ile nikâhlı olduğunu, fakat kaynanası ile geçinemediği için şehre geldiğini söylemesi üzerine, emmüsü (amcası kâtip Hızırşah yanında oturmasına izin. Evail-i Şevvâl 991.»

«Sh. 84-685 : Elvan Köyü'nden Mustafa Fakı'nın sattığı kömüş (Manda) bedelinden kalan bakiye 200 (İkiyüz) akçayı Hızır'dan alması.»

«Sh. 74-550 : Lodomı Köyü'nden Pir Ahmed'in zayi ettiği keçisini Ali'nin sürüsünde bulunduğunu, ve almak istediği sırada dövüldüğünü.»

«Sh. 98-877 : Yava (Yuva Köyü)' ve Beytümâl Emiri Subaşı Hasan'ın meçhul bir şahıs tarafından terkedilen koyunları miri için Mehmet'ten istediği.»

«Sh. 76-571 : Sincan Köyü'nden Çoban Muttalib'in zayi ettiği kömüş ineği hakkında, sahibi tarafından mucibinin istenildiği. 20 Şevval 991.»

«Sh. 51-237 : Kepür (Susuz) Köyü'nden çalınan 35 baş davarın kasap Hüseyin elinde bulunduğu dair dava zaptı. 12 Şaban 991.»

239 : Kasap Hüseyin'in Kefil ishak'tan istihkak davası, neticede 18 gün sonra ödenmek üzere kişilerin ishak'a kefil oldukları. 12 Şaban 991.» (1)

2. İLÇEMİZ ve ÇEVRESİNİN GENEL TARİHİ

Tarihsel kalıntılar ve çevrede yapılan arkeolojik kazılardan da anlaşılacağı gibi, ilk çağlardan bu yana Başkent Ankara ve buna paralel olarak da ilçemiz çevresi, özellikle köylerimiz çok çeşitli medeniyetlerin beşiği olmuş, uğrak yeri olmuştur.

İlçemiz genel tarihini anlatırken, geniş bir perspektifle Ankara ve çevresini ele alacak ve ilçemiz hakkında bir sonuca daha sonraki anlatacaklarımızda varacağız.

Ancak, tarihin zaman dişlileri arasına girmeden önce, Türkiye' mizin kalbi olan Ankara, adını nereden almıştır, bunu açıklamak gerekmektedir.

(1) Ankara'nın 1 No.lu şer' iye sicili

Ankara... Tarih sayfalarının en çileli ve de aynı zamanda en şanslı şehri... Çileli, çünkü nice savaşlar bağrında cereyan etmiştir. Şanslı çünkü, nice medeniyetlerin köklerini sinesinde taşımız ve 17'nci Türk devletinin Başkenti olmuştur.

Anchora, Ankyra, Ancyre, Engürlye, Engürü, Angara ve Ankara...

Her şehrin bir «ad efsanesi» vardır. Ankara'nın da efsanesini şöyle anlatırlar :

«Gordiuâ'un oğlu olan Frigya Kralı Midas, bu çevrede dolaşırken bir gemi çapası bulur, Şehir bu çapanın bulunduğu tepede kurulur»

Yahut da :

«Galatlar, Küçük Asya'ya geldiklerinde (M.Ö. 3000 yılında) **İranlılarla** birlik olup Mısırlılara karşı savaşmışlardır. Bu savaş sonunda, Mısır gemilerinin enkazları içinden bir çok savaş ganimeti çıkarmışlar. Bu ganimetler içinde buldukları çapaları da birlikte getirip tapınaklarına koymuşlar. Sonradan kurdukları, yerleştirdikleri şehri de, çapa demek olan «Ancir adını, ya da bu kelimenin türevlerinden birini takmışlar.»

«Bu efsanelerin gerçeğe uygunluk derecesi daha bilinmiyor. Ancak, bilinen bir şey varsa, o da ta Romalılar çağına kadar Ankara şehrinin armasının bir gemi çapası olduğudur. Ayrıca, o çağa ait paralarda da bu arma görülmektedir.»

Ayrıca, Ankara'nın ilk kuruluşunu Etiler'e dayayan bir görüş var ki, bazı meydanlara Etiler'i simgeleyen anıtlar dikmişlerdir. Bu görüşe göre, M.Ö. XX-VII. yüzyıllarda Ankara'nın Etiler'in Ankuva şehridir Ankara... Son arkeolojik buluşlar Ankuva şehrinin Allşar olduğunu meydana çıkarınca bu nazariye de çürümüştür.

— Roma İmparatoru Nero, Ankara'ya «Metropol» (Başkent) adını vermişti. Gene Roma imparatorlarından Caracalla da, şehrinin surlarını onartmıştı.

— Ankara, 334-1073 yılları arasında Doğu Roma İmparatorluğu'na bağlıydı. Hıristiyanlığın ve Bizans'ın önemli bir merkezi haline gelmişti.

— VII. yüzyılda ilk saldırı İranlılardan geldi. Daha sonra sayısız Arap saldırıları geldi. 654'de Araplar bir süre ele geçirdilerse de, Bizans tekrar aldı ve surları güçlendirdi.

— Ancak, çok geçmeden Abbasi Halifesi Harun Reşid'in Ordusu Ankara'yı kuşatıp aldı. Bu arada, Bizanslılarla Arap orduları arasında çetin savaşlar baş gösterdi. Bu karışıklıklar 200 yıl sürdü.

— 1071 yılında Alpaslan'la açılan Anadolu kapısında akın akın Türk akıncıları geldi. Anadolu içlerine kadar ilerledi. 1073 yılında Ankara Türklerin oldu.

Bunun yanı sıra, Ankara'nın adının Etiler'den önce Anadolu'da yaşayan insanlar tarafından konulduğunu ve Ankara sözünün (Ank) kökünden türediğini ileri sürenlerde kesin belgelere dayanmamaktadır.

İslâm kaynaklarında ise, Ankara'nın adı «ENGÜR» olarak geçer. Bu adın Farsça «Üzüm» kelimesinden geldiği belirtilir. Yakut İbnel Esir'de «Enguriya, Engüriye», Selçuklu kitâbelerinde «Ankara» ilhanilerde «Engüriye», Arap tarihlerinde «Beldet-el-Selâsil» olarak geçer.

Evliyâ Çelebi Seyahatnamesinde ise «Engürü» denir.
Haçlı Seferlerinin tarihçisi Albertus : «Ancras» der.

Bu kısa açıklamadan sonra, tarihin sayfaları arasında kısa bir gezinti yapalım. Ankara ve çevresinin tarihine göz atalım :

— Frigler, M.ö. 12. yüzyılın sonlarına doğru Anadolu'ya geldiler ve Polatlı yakınlarındaki Gordion'u başşehir yaptılar.

— Ankara tarihinin yazılı belgelere dayanan kısmı, ancak, Galatlar'a kadar inebiliyor. Appolonyos (M.ö. 3. yüzyıl) Ankara hakkında bilgi veren ilk tarihçidir. Byzaniyas (M.S. 6. yüzyıl) yukarıda adı geçen tarihçinin «Karya tarihi» adlı eserinden faydalanarak Ankara'yı Galatlıların kurduğunu kaydeder.

— Iskender, M.ö. 333 yazında Gordion'dan Ankara'ya gelerek bir süre burada kalmıştır.

Roma'lılar giriştikleri bir savaş sonunda (M.ö. 3. yüzyıl) çevreye gelerek, Ankara'yı aldılar. Romalılar, şehri gene Galatlar'ın yönetimine bıraktırlarsa da, buraya yarı bağımsızlık tanıdılar. Galatlar'da Roma İmparatoru Augustos'a besledikleri büyük saygı ile bağlılığı göstermek amacıyla Augustos'a Tapınağı (Augusteum) yapmaya koyuldular. Tapınağı son Galat hükümdarı Pyaemens tamamlattı. İçine de Augustos'un vasiyetnamesini yazdırdı.

— Bundan 28 yıl sonra, 1101 yılında Anadolu'dan geçen Haçlı orduları şehri alarak, Kale'de bulunan 200 Türk Askerini kılıçtan geçirdiler. Sonra, şehri Bizanslılara bırakarak yollarına devam ettiler.

— Ancak, 1127 yılında Selçuklu Türkleri Ankara'yı bir kez daha ellerine geçirdiler.

— Ankara, kısa bir süre için Danişmentliler Beyliği'ne bağlı kaldıktan sonra, Sultan Kılıç Arslan II. zamanında Selçuklu Devletine katıldı.

— Kılıç Arslan ülkesini 12 oğlu arasında bölünce, Ankara, oğullarından, Muhittin Mesut'un payına düştü. Ancak, Muhittin'in kardeşi

Rüknettin Süleyman* Tokat'tan yürüyüşe geçerek, önce Konya'yı sonra da Ankara'yı aldı. Muhittin Mesut'u da öldürttü (1204).

Daha sonra, 1210 yılında Alâattin Keykubat Selçuklu Sultanı oldu. Bu hükümdar zamanında 1220'de AKKÖPRÖ Ankara Çayı üzerine yapıldı ve sayısız eserler meydana getirildi.

— Moğol saldırılan karşısında Selçuklu Devleti kuvvetten düştü ve Gıyasettin Keyhüsrev II., Moğol saldırılarından kaçarak, Ankara Kalesine sığındı. Kalenin surlarını onarttı. Artık Selçuklu Devletinin yönetimi de yerli beylerin eline geçmiş bulunuyordu. Bu sırada AHî'ler büyük kudret kazanmışlardı. Bu durum, Anadolu'nun İlhanlılar Devletinin egemenliği altına girmesine kadar sürdü.

— Ankara, bir süre ilhanlıların gönderdiği valilerin, sonra da Sivas'ta bağımsızlıklarını ilân eden Ertanaoğulları'nın yönetiminde kaldı. 1345 yılında, ORHAN GAZİ'nin oğlu SÜLEYMAN PAŞA şehri alarak Osmanlı ülkesine kattı.

«Ankara'da çok eski tarihlerden bu yana uygarlıkların bulunduğu kesin, ilkçağlarda bu uygarlıkların nüfuslarının artması yada eksilmesi tamamıyla yapılan savaşlarla orantılıdır. Oysa Osmanlıların egemenliğine geçmesinden sonra kentin nüfusu tamamen Ankara geçişinin ürün grafiğine bağlı. Keçi, örneğin, bir tek Ankara'da yetiştirilirken, kentte 70 bine ulaşan nüfus bulunmakta bunun 7'de birini yün ticareti yapan çoğunluğu İngiliz, Avrupalı tüccarlar oluşturmaktadır. Oysa 19. yüzyılın başlarına doğru kentin nüfusunda önemli bir düşüş görülmektedir. Bunun nedeni de İngiliz tüccarların Ankara geçişini Ümit Burnunda yetiştirmeyi başarmış olmasıdır.»

«Ruzname-i Ceride-î Havadis 1869 yılında yayınlanan 1285 numaralı nüshasında Ankara keçilerini 800 başlık bir sürü halinde Samsun'a götürülerek buradan bir gemiye yüklediklerini ve 36 günlük bir yolculukla Ümit Burnu'na vardıklarını, yolda 76'sının öldüğünü 714'ünün Afrika'ya çıkarıldığını yazıyor.

Keçileri Ankara'dan kaçırarak İngiliz tüccar Ruzname-i Ceride-i Havadis'e göre, bunların satışından 8 bin lira kazanmış ve ertesi yıl 2000 keçi daha götürülmüştür.»

«1859 yılında kente gelen Orientalist A.D. Mordtman, «Anadolu'nun İncisi» (Der Perle Kleinasien) olarak tanımladığı Ankara'da 50 bin nüfus tespit ediyor. Mordtman adları Rum Rigas, İtalyan Pietro Leonardi Barta- lemo Malfatti ve Fransız Duclos olan hekimlerin verdiği bilgilere dayanarak kentte sadece 8220 Türk evi bulunduğunu bildiriyor. _

Ankara'nın başına gelen en önemli felâketlerden birisi belki de Ankara geçişinin canlı olarak Ankara'dan kaçırılmış olmasıdır. Ancak, kentin başına gelen tek felâket de bu değildir. Adem Zade Ahmet Beyin anı defterinde, afete dönüşen 1830 çekirge istilası şöyle anlatılıyor.

«Ankara'ya güz mevsiminde çekirge geldi. Semayı kapladı, güneş görünmez oldu. Kış günü kar fırtınası gibi idi. Hububata zarar veremedi, çünkü mahsul kaldırılmıştı. Fakat kozasını Ankara muhitine gömdü.

Bahar gelince kozadan çıkmaya başladı. Pire gibi çekirge koza iken hükümet her şahsı çekirge itlafı ile mükellef kildi. Her mahalle halkı camilerdeki kilimlerle çekirge toplayıp hükümete teslim ederdi. Toplayamayanlar dükkânlarda satılan kozayı satın alarak belediyeye teslim ederdi. Toplama fayda etmedi. Uçma zamanı geldi, etrafta bir şey bırakmadı yedi bitirdi.»

Ankara 19. yüzyıl ortalarında günden güne fakirleşmekte ve çökmektedir. Ticaretin hemen hemen tamamen yok olması ve buna paralel olarak yerel endüstrinin sönmesi kentin düşmesinin başlıca nedenidir.

Ancak felaketler de bu düşüşünü hızlandırmıştı. İngiliz gezgini F. Burnaby 1873-1874 yılı kıtlığının Ankara'da 18 bin insanın ölmesine yol açtığını bildiriyor. 1874 yılında başlayan kar yağışı iki buçuk ay sürmüş, başgösteren kıtlık üzerine Ankara Valisi Derviş Paşa dersaadet'e çağırılarak yerine Abdurrahman Paşa atanmış.» (3)

3. ANKARA'NIN BAŞKENT OLUŞU

«Ankara'yı sevenler, eskiden beri buranın bir gün başşehir olacağına inanırlar. Ama bunun bir vakit ve zamanı vardır, derlermiş. Büyüklerimizden bizlerde işitmiştik. Bu duygu, insanların inandıkları bazı şeyleri kendi hayal güçlerini de katarak ortaya çıkardıkları bir saplantı olsa gerektir diye düşünenler de çoktur.

Ama maneviyata önem verenler bunun sadece saplantıdan ibaret değil, daha çok gerçek olduğu üzerinde ısrarla dururlar. Nitekim arz edeceğim, olayın gerçek yönü bu konuda maneviyat erbabını haklı çıkarmıştır.

Söz maneviyat alemine intikal edince, Hacı Bayram-ı Veliden bahsetmek ve onun himmetini her zaman varsaymak yerinde olur.

Rivayete göre Hacıbayram-ı Velinin müritlerinden ve tarikat-ı Âliye meşairinden ve divan şairlerinden Müştak Efendi namıyla maruf muhterem bir zat da Ankara'nın bir gün İstanbul gibi bir başşehir olacağını haber verenler arasındadır. Yalnız Müştak Efendinin haberi sadece bir rivayetten ibaret kalmamış, gerçekleşen bir kehanet olmuştur. Müştak Efendinin bu haberi Hacıbayram-ı Veli Hazretlerine hitaben yazdığı meşhur şiirinin mısraları arasındadır.

MEVAYİ NAZENİNE KİM ELİF OLURSA EFSER LA MOD OLUR BU
MEVA İSLÂMBUL İLE HEMSER NUN VELKALEM BAŞINDAN ALINSA
NUNU YUNUS ALDIK DA HARFİ DİĞER OLUR BU REMZEZHER
MİFTAHI SURELİ KAF SERHADDİ KAF TAKAF MUNZAM OLUNMAK
İSTER RAYI RESUL PAYGAMBER HAYIHUY İLE AHİR

MUKSUD OLDU ZAHİR BEYTİVELİÜLEKREM ELHAC İYUDU EKBER
EY PADİŞAHI FAHHAM SULTAN HACIBAYRAM RUHAN İSTER
İKRAM MÜŞTAKİ ABDÜ ÇAKER

BİTLİSLİ MÜŞTAK EFENDİ

Müştak Efendinin bir şifre çözer gibi, bir şır verir gibi ve kendi tabiriyle bir rumz remz olarak ortaya koyduğu ve bazılarını Kur'an'daki ayetlerden seçerek çıkardığı harflerin yan yana gelmesinden hâsil olan Ankara şehri, İstanbul ile başabaş bir şehir olarak müjdelenmiştir.

(3) Başkent Ankara, Harita Genel Müdürlüğü yayını

Bunun izahı şöyledir :

Osmanlı alfabesine göre, Ankara'nın (A) sı ME-VAYİ NAZENİNE

KİM ELİF OLURSA EFSER LA-MOD OLUR BU MEVA İSLÂMBOL
İLE HEMSER Mısraında,

Ankara'nın (N) si

NUN VELKALEM BAŞINDAN ALINSA NUNU YUNUS

Suresinin (NUN),

Ankara'nın (K) sı,

MİFTÂH-I SUREİ KAF SERHADDİ KAF TAKAF mısraından,

Ankara'nın (R)'sl,

MUNZAM OLUNMAK İSTER RAYI RESUL. PEYGAMBER

mısraından,

En sonunda ise, ANKARA kelimesini tamamlayan çift gözlü (H) vardı. Eski (H) Buda;
HAYHUY İLE AHİR MAKSUD OLDU ZAHİR mısraından almıştır.

Böylece bu şehir bir HAYHUY neticesi İstanbul He başabaş bir şehir olacaktır, diyen
Müştak Efendi son olarak da,

EY PADİŞAH-I FAHHAM SULTAN HACIBAYRAM RUHAN İSTER İKRAM
MÜŞTAKI ABDÜ ÇAKER diyerek müjdesinin mükâfatı mesafesinde Hacıbayram-ı Veli'nin
ruhaniyetinden ikram istiyor.

Maneviyat aleminin sâdık yolcuları bu kehânete inanmışlardır. Görüyorsunuz ki
başkaları inanmasalar bile Müştak Efendinin kehâneti, müjdesi gerçek olmuştur.

Tam birbuçuk asır önce söylemiştir. Bunu buradan ebced hasabıyla 1340 tarihini
çıkaranlara ve bu işin milli mücadele ile noktalandığına inanıyorum.

Ankara'nın başına konacak olan bu devlet kuşunu önceden hissederek o günlerde
harekete geçenler de olmuştur. Başka vilayetler başta Kayseri, Konya olmak üzere ama
bunların hepside ayrı ayrı başkent olmaya lâayık şehirler oldukları halde bu şeref yalnız
Ankara'ya nasip olmuştur.» (4)

4. ANKARA'NIN BAŞKENT OLUŞU TEKLİFİ

Bisse (BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM) :

RİYASETİ CELİLEYE (BAŞKANLIK YOKSEK MAKAMINA)

Lozan muahadesinin mütemimlerinden olan Tahliye Protokolünün tatbikatı hafi (Gizli)
bulunan ve baştan ecnebi işgalinden kurtulan Türkiye'hin

- (4) BENDERLİOĞLU, **Atrf : Yenimahalle Belediyesi'nde verdiği seminerden 1985 Şubat 28**

fiilen tamâmiyeti tahakkuk etmiştir. Milletimizin en kıymetli mallarından İstanbul'unu hilafet-i İslamiyenin Makarri (Karargâhı) olan vaziyetini Aiem -i İslâm içinde tahsisen ve hasren (Yalnız) Türk Milletinin Vesaiti Müdafasına mevzu olarak ilelebet muhafaza edecekler. İki taraf da Türkiye Devleti Makarri idaresi için Büyük Millet Meclisi'nde karar vermek zamanı gelmiştir.

Bir devletin merkezini tayin için esas olacak mülâhâzalı yeni Türkiye'nin makarri idaresi Anadolu'ya ve Ankara şehrine intihap (Seçilmesi) edilmek *lüzumunu* amirdir. Mülâhazatı meskure muahade name ile boğazlar için kabul edilen ahkâm yeni Türkiye'nin esası mevcudiyeti memleketin menabii (kaynaklar) kuvvet ve inkişafını, Anadolu'nun merkezinde teassis etme lüzumunu, vaziyeti müdafaa ve sevkil çeyişinin (askerin gönderilmesi) müsadesi dahili ve harici emniyet ve istidadın hususunda mesbut olan îecerrubu ehemniye hülâsa olunabilin

Bu mülâhazatın her biri başlı başına bir ehemniyeti kaitaiye haizdir. Devletin makarri idaresinin yeni bir şekilde tesis ve inkişafına bir an ewe! blşlâmak, dahii ve harici tereddütlere nihayet vermek için aşağıdaki mad- dei kanuniyenin kabulünü arz ve teklif ederiz.

9 Teşrini evvel 39

Kanun Maddesi : Türk Devletinin makarri idaresi Ankara Şehridir.

Kütahya (imza)	Ertuğru!	Diyarbakır	Çorum
Malatya (imza)	(Balıkesir)	(imza)	(imza)
Kastamonu	Bursa	Sivas	Erzincan
	(imza)	(imza)	(imza)
		Malatya Karhisar Sahip	İstanbul
		(İstanbul)	
Konya	Bursa		

Milli mücadele yılları... Sivas Kongresi toplanmıştı. Ankara ve çevresi millî heyecanla kaynıyordu. Mustafa Kemal güneşi bekleniyor ve bu güneş için dağlar eritiliyordu...

Ankara'da millî heyecan galeyana gelmişti. Ancak, buna karşılık İstanbul'da bulunan padişah hükümetinin emrinde olan Vali Muhittin Paşa bu heyecanı söndürmek için çalışıyordu.

«12 Eylül 1919. Vali Muhittin Paşa kazaları teftiş ediyordu. Bu hadise üzerine, Hamitli Rıza ile Polatlı'nın Hacı Tuğrul köyünden Kara Sait Çetesi Muhittin Paşa'yı Elmadağ ile Yahşihan arasındaki Kılıçlar Belinde tevkif ederek Sivas'a gönderdiler.» (6)

Bu hareket Büyük Atatürk'ün Ankara'ya gönül bağlamasına neden olmuş, Sivas'tan Eskişehir'e gidecekken kararını değiştirerek Ankara'ya gelmiştir. \

(6) **ŞAPOLYO, Enver Behnan : Atatürk ve Seğmen Alayı, Ankara Kulübü Yay. 2, 1971**

Erzurum ve Sivas Kongrelerinde heyeti temsiliye reisliğine seçilen Mustafa Kemal Paşa Millet'in tek ve son ümit ışığı olarak yurt ufuklarında birdenbire güneş gibi parlamıştı. Bu parlamış aynı zamanda Millet'in kaderine de hakim kılmıştır. Ankara'ya gelirken karargâh olarak dediği gibi belki de Ankara'dan da bir türlü ayrılmak istemiyordu. Neden? O'nu Ankara'ya çeken manevî kuvvetin sırrını ve daha birçok sırların cevabını biz veremeyiz. Zira gayb't yalnız Allah bilir, Ne var ki 27 Aralık günü Ankaralıların Ata'ya karşılaması dillere destan bir karşılama, olmuştur.

Derin manâ taşıyan ve bütün ümitleri tek noktada toplayan bir karşılamadır bu. Enver BEHNAN Şapolyo diyor ki,

«Ankara çevresi ve halkını Oğuz boylarından gelen Türkler teşkil eder. Onlar böyle fevkalade günlere kızılca gün derlerdi. Böyle kızılca günlerde ise Seymen alaylarının düzülmesi töre İdi. O günde öyle oldu. Seymen alayları düzülme, o gün kundakdaki bebelerle yatalak hastalarını bekleyenlerden başka herkes sokaklara dökülmüştü. Evler de kimse kalmadı. Bir hafta evvelinden beri civar Vilayet, kaza ve köylerden atlı, arabalı, yaya, bütün vatandaşlar fevç fevç Ankara'ya akın ediyorlardı. Tarihte böyle bir ga- İeyanın benzerine az rastgelinir. Ankaralıların dediği gibi o gün Ankara da kızılca bir gün olmuştur.» (7)

«Ankara halkı, tarihin pek eski devirlerinden beri (Seymen düzülme) adı verilen bir Türk ananesini milli vicdanında gizil bir sihir olarak yaşatmakta idi. Seymen alayı daima kızılca günlerde kurulurdu. Yani milli felaket günlerinde, bir beyliğin ve .bir devletin yıkılışı sıralarında yeni bir devleti kurmak ve başa yeni bir reis seçilirdi. Bu tören Türk'ün mucizeli bir mefkû-resiydi. Bu sebeplerdir ki, Oğuzlar tarihin hiçbir devrinde devletsiz kalmamışlardı.

Seymen düzülme, çok şayanı dikkat bir içtimai hadisedir. Seymen alayı toplu ve milli bir galeyân ânıdır. Bunun ufak bir şekli de bayram ve düğünlerde kurulurdu. O gece bir dağ yamacında veyahut bir tepede büyük bir ateş yakarlardı. Maşalama denilen demirden yapılmış büyük bir çanak vardır. Bunun içine yağlı çıra koyarlardı. Bu ateşin üstünden atılarak, bir nevi tura oyunu oynayarak sabahı ederlerdi. Bazen bu ateşe koç atarlardı. «Sin, Sin» oyunu eski Türk kavimlerinde mevcuttu. Bir nevi ibadet şeklidir.

Seymen düzülme, yalnız Ankara anane olarak saklamıştır, çünkü bütün Ankarşu civarı köyleri oğuz boyları ile doludur. Çubuk'ta, Kınık, Elmadağ eteğinde Bayındır, Ayaş'ta Kâyi, Hüseyingazî eteğinde Peçenek, Yazır, Dodurga, Bâlâ'da Avşar, Çubuk'ta Kargın, Çavundur, Eymür Gölü, Bökdüz köyleriyle Ankara'yı çevrelemiştir. Bütün bu köy adları Oğuzların Yirmidört boyunun adlarıdır. Köylülerin pek çoğu Oğuzların Beydili aşiretine mensuptur.» (8)

(7) (8) a.g.e.

«Yıl: 1914 :

İkinci Dünya Savaşı başlamış, seferberlik ilân edilmiş öyle bir seferberlik ki Anadolu'yu yiyip bitiren, varım, yoğunu tüketen, talân eden bir seferberlik.» (9) Bu seferberlik'e giden Ankaralıları geriye dönmemişler ve geride Öksüz çocuklar ve ocaklar bırakmışlardır. Vatan sevmenin, hür olmanın ve Türk olarak yaşamanın değerini çok iyi biliyorlardı. Her ocaktan bir şehit, en az bir şehit çıkmıştı.

«Evet binlerce Ankara'lı yiğit gitti, hem de bir cehennem gibi yanan Çanakkale'ye...

Ankara uşağının kaderi onu oraya götürmüştü. Arslanlar gibi çarpıştı, açtı bağırnı koştı, tepeleri aldı, geri verdi, tekrar aldı, günlerce aylarca çarpıştı ve nihayet, memleketi, ırzı, namusu, hümiyeti ve istiklâli için dövüştü ve bir hilâl uğruia can verdi.

Giden binlerce Ankaralıdan ancak, birkaç kişi dönebilmişti. Onların da ya kolu, ya da bir bacağı yoktur, Şarka gidenler Kafkaslarda esir düşüp Rusya içlerine götürülmüş, ne bir mektup ne bir haber vardı. Onu öldü diye malî tereke edilmiş, dağıtılmıştı. Yıllarca sonra 251a,

tahta bir ayakla çıkageldi. Yemene gidenler, dönüşlerinde büyüyen çocuklarını tanıyamadılar... Nasıl tanışınlar, gideli tam yedi yıl olmuştu..

Yıl 1918 :

Seferberlik bitmiş, Osmanlı imparatorluğu mağlûp olmuş, bir nevi vasiyetnamesi olan mütareke (Sevr) imzalanmış ve mütareke hükümleri gereğince İngiliz donanması İstanbul limanına girmişti. Biraz sonra İngilizler, Fransızlar ve İtalyanlar çan çekişen adamın mirasına konmak için memleketi yavaş yavaş istilâya başlamışlardı.

Hey!... gidi günler hey!..

Viyana kapılarına dayanan, Macar ovalarına at koşturan Akdeniz'i bir göl yapan koca millet şimdi ne hale düşmüştü. 600 yıllık bir İmparatorluk, çatırdarak çöküyor, göçüyor bu çöküş ve yıkılışın sesinin yankısı bütün dünyaya yayılıyordu.

Yıl : 1919 :

"Bir sabah, güneş Hüseyin Gazi dağının çatal oyuğundan bütün ihtişamı ile kızarıp doğarken, Ankara acı bir haberin, heyecanı ile uyanmıştı..

O sabah yurdun dört bir köşesinde olduğu gibi, İngiliz kuvvetleri Ankara İstasyonuna da asker çıkarmışlar.» 110)

27 Aralık 1919 Cumartesi sabahı... Güneş Elmadağı'nın karlı doruğu üstünde ilk fecrini saçıyor. İncesu, erimiş bir kızıl maden gibi akıyor... Dikmen ve Çankaya bağlarından gelen soğuk bir rüzgâr esiyordu.» {11}

«Seymen, Efe, yiğit ruhlı ve akıllı manâsına kullanılmaktadır. Zeybek kelimesi de Seymen kelimesi ile alâkalıdır. Seymen düzüleceği zaman, efe-

(9) (10) : Hemşehrimiz Atatürk, t. İş Bankası Kültür Yayını Yenilik Basımevi, İstanbul, Sh: 130...

(11) : ŞAPOLYO, Enver Behnan : a.g.e.

ler kahvesi önüne sancak dikilir. Bu bayrak Seymen alayının kurulmasına işarettir. Eski Türklerde otağ önüne tuğ ve sancak dikerlerdi... Mustafa Kemal'in Ankara'ya geleceği günün sabahı da sancak dikildi. O zaman efeler kahvesi Ulucanlar'a giden yolun üzerinde bulunan Sarı Ahmet'in kahvesi idi. Esasen civar köylerden seymenler akın akın gelerek hanlara yerleşiyorlardı. Bu günlerde Kalecik Seymenlerinin başında Sülük, Zirfililerin başında Saraylı Ahmet, YOZGATTAN YENİ ŞEYHLİ RIZA UŞAKLARI, yani kızanlarıyla gelmişti.» (125

«Seymen olanlar, ayaklarına gön ayakkabı, yani ucu kalkık bir yemeni, tiftikden diz çorabı giyerler, içlerine Osmaniye topundan içlik ve içliğin üstüne sırmalı camadan, bellerine şal sararlardı. Aynı zamanda yanları siyah şeritlerle süslü mavi veya lacivert Zıvga giymekte idiler. Bir kısmı da beyaz şalvar giyiyorlardı. Bu şalvarların oyuklara gelen tarafı pek dardı. Şalvarın arkası fazla surette sarkıyordu. Beyaz tiftik çorapları kırmızı püsküllü bir bağla bağlanıyordu. Küçük çocuklardan da Seymenler vardı. Bunların şalvarları Efonlar gibi beyaz etektir. Bunların bir de sırmalı uzun hırkaları vardır. Bunlara biz, Hitit kabartmalarında rastgelmekteyiz... Seymenler, şal kuşağı üstüne bir silahlık içine de som saplı dedikleri sapı beyaz kemikden bir hançer ile, bir de gümüşlü tabanca sokarlardı... Omuzlarından aşağıya gümüş atmalı köstek, kollarında gümüş (Pazvant), boyunlarından atma dört köşeli ve üzeri süslü (Hamayl kabı) takarlar, bunun içinde, kurşun geçmemek için yazılı bir dua bulunurdu. Başlarında fes, üzerinde elli dirhem ağırlığında siyah bir püskül ve fesin üzerinde puşu denilen, ipekli bir yazma sarlıydı. Puşunun bir ucu da omuza sarmaktadır. Bu kıyafet biraz farkla Aydın zeybeklerinin hemen aynıdır. Yalnız zeybek zıvgaları kısadır.

İşte Mustafa Kemal Ankara'ya geleceği gün, aynı suretle Seymen alayı kuruldu.» (14)

«22 Mart 1920 tarihinde İngiliz askerleri birdenbire gece yarısı trene atlayarak Ankara'yı terk etti ve Eskişehir'e gittiler.

Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa Batı Anadolu Kuvayı Milliye Kumandanı

oldu. Rafet Paşa da Demirci Mehmet Efe'nin erkânı harbi olmuştu. Ali Fuat Paşa, Eskişehir ve havalisini Milli bir mıntika addedip kumandanlığına süvari kaymakamı Atf Beyi, Afyonkarahisar havalesi ve millî bir mıntika addedilip kumandanlığına da 23'üncü fırka kumandanı Ömer Lütfü Beyi tayin etmiştir. Fakat İstanbul hükümeti, Ali Fuat Paşa'nın bu faaliyetini görünce, onun yerine Hamdi Paşa adında birisini tayin etmişti. Hamdi Paşa Eskişehir'e dar geldi. Fakat Mustafa Kemal Paşa'nın tehdidi ile derhal geri döndü.

Bu sırada İngilizler, Eskişehir mıntikası Kuvayi Milliye Kumandanı Atf Beyi tevkif ederek İstanbul'a gönderdiler. Bu zamanlar Ankara da Kuvayi Milliye teşkilâtı yapıldı. Müftü Rifat Efendinin yardımı ile Ankara civarında ve içinden Milli kuvvetler teşkil edildi. Yozgat'lı Rıza, Hisarlı Güzel Osman,

(12, 14, 15) ŞAPOLYÖ, Enver Behnan: a^g.e.

Yağcıoğlu Fehmi, Güdük Haşim efelerin mahiyetinde kuvayi milliye çeteleri kuruldu. Atlı ve yaya olan bu kuvvete, silah altında bulunan askerlerde verildi.» (15)

«Tarihte Türklerin kurduğu 16 devlete ilâveten 17. Türk Devletinin kuruluşuna hep birlikte şahit olan fanilerdeniz. Ne mutlu bizlere «Cihangirane bir devlet çıkarttık, bir aşiretten» muazzam bir imparatorluğun enkazı üzerine kurulacak yeni devletin çok daha üstün ve çok daha modern bir devlet olması Mustafa Kemal Paşa gibi milletiyle bütünleşmiş yüce bir liderin ideali olduğu kadar, milletin de tutkusu haine gelmiştir.

İşte 17. Devletin kuruluşu *böyle* hava *içinde* gerçekleşmiştir. Ve Ankara'da böyle başkent olmuştur, işte Ankara'nın başkent oluşunun hikyesi budur. Başkent olur olmaz birdenbire Türkiye'nin en büyük, en gözde yerleşme merkezi haline gelen Ankara'ya o günlerde görülmemiş bir g akını başlar.

Artık herkes Ankara'ya gelmektedir. Herkes derdini devasını Ankara'da arıyor ve bulacağına da inanarak geliyor da geliyor. Devrin namlı şairleri bile bu İnanıcı benimsemişler,

«Seni görmek ister her bahtı kara.
Senden yardım ister her düşen dara,

Yetersin onlara güzel Ankara.» diyerek Ankara'ya g akımını

habire destekliyordı.

Her şeyin Ankara için olduğu o yıllarda Ankara mahrumiyetlerle doludur. Pekçok şeyin yokuğu şiddetle hissedilmeye başlamıştır. Pek tabii bunların başında konut ihtiyaı gelmektedir. Gecekondu ismi verilen bir çeşit göçebe İnşaat, Ankara'nın büyük derdi halindedir. Artık, her gece yüzlerce konuyor, konmasıyla iskân edilmesi bir oluyordu.

Yıkılmaya kalktınız mı bütün bir bölge halkını birleşmiş bir kitle halinde karşınızda buluyorsunuz. Ankara'ya göç akımının mühim bir bölümünü de her sabah omuzunda yorganıyla gelen yüzlerce davetsiz misafirin teşkil ettiğini unutmayalım. Bunların geldiklerinin hemen ertesi günü başlarını sokacak bir dam altı araması olağan görünüyor. Ve bu nedenle kimse yıkmaya cesaret edemiyor. Falih'in dediği gibi t... Tandoğan zamanında başlayan ve yıkılmadığı için hızını artırarak devam eden bu afet Parti mücadelelerinin yoğunlaştığı 1946 yılından sonra daha da artıyor. Bunun en mühim sebebi de iktidara gelecek partinin hangi parti olursa olsun gecekonduları tanıyacağı ve herkese tapu verileceği şayiasıdır.»' (16)

5. YENİMAHALLE'NİN TARİHİ

Bundan 400 yıl önce ilçemizin köylerinden bir çoğu gene köy olarak vardı. Bunu şer'ye sicillerinden öğreniyoruz. Ancak, ilçe merkezimiz olan «Yenimahalle» gerçekten de adı gibi yenidir.

(16) Benderlioğlu, ATIF : Yenimahalle Belediyesinde verdiği konferanstan

1946-1969 yılları arasında, Ankara Belediyesi' nin dar ve sabit gelirli vatandaşları mesken sahibi yapabilmek amacıyla, ilçemiz merkezine ilk temelleri attığı, bir gerçektir. İlçe merkezimizin 30-35 yıllık bir mazisi vardır.

Yenimahalle'nin doğuşu Ve programının gerçekleşmesi, bugün toplu konut, toplu yerleşim planları yapanlara en güzel bir örnektir. Türkiye'de ilk defa belediyelerin öncülüğünde ve desteğinde konut problemine bir çözüm. aranmış ve bulunmuştur.

Çıkarılan zel kanunlar ve kredi destekleri Yenimahalle projesini gerçekleştirmiştir.

«Ucuz arsa»lar olarak «nam» salan, çiftliğin karşısındaki boş alanlar özel bir projeye yerleşime açılıyordu.

5218 Sayılı bir kanun da bu gaye ile çıkarılmıştı. Kanunun 1'nci maddesi «Ankara Belediyesi mülkiyetinde bulunan veya bu kanun gereğince mülkiyetine geçecek arsalar ve arazinin, ilişik haritada MAVİ ÇİZGİ ile taranan kısımlardan, Belediye Meclisi kararı ile belli edebileceklerini, mesken yapmak isteyenlere 2490 sayılı Kanunun hükümlerine tâbi olmaksızın tahsis ve bina yaptıktan sonra temlik etmek» yetkisini vermiştir.

Arsaların ne şekilde ve hangilerinin belediyeye geçeceği kanunun 8. maddesinde şöyle ifade edilmiştir :

«Bu kanuna ilişik haritada MAVİ ÇİZGİ ile taranan sahalarda içerisinde hazineye ait arazi bedelsiz, hazinenin hususi malları mahiyetinde olan veya katma bütçeli dairelerle (Vakıflar Hariç) özel idareye ait bulunan arazi ve arsalar ise vergi kıymetleri üzerinden ve bedeli faizsiz olarak 10 yılda eşit taksitlerle ödenmek üzere Ankara Belediyesi namına devir ve tescil olunur.»

Bu kanunun hükümlerinden faydalanmak için «en az bir yıl belediye hudutları içinde oturmuş olmak, kendisinin, eşinin veya reşit olmayan çocuğunun Ankara'da meskeni veya mesken yapmaya elverişli arsası veya bir meskende en az yarı hissesi bulunmamak veya başkaca bir irat ve akar sahibi olmamak şarttır..»

Bu kanuna göre, sahip olunan arsaların bedeli, 10 yılda, faizsiz taksitlerle ödenecektir. Kanunun 4'ncü maddesinde «Arsa verilmesi uygun görülenler bu yerlerin tahsis ve teslimi tarihinden itibaren birinci yıl sonuna kadar Belediyenin göstereceği tipte bir mesken yapmaya... mecburdurlar.»

Ucuz arsa ve belirli bir zaman diliminde inşa mecburiyeti. 5218 sayılı kanunun iki esasıdır bu... Geriye, kredi meselesi kalıyor.

28.06.1948 gün ve 5228 sayılı «Bina Yapımını Teşvik Kanunu» da kredi meselesini halletmiştir. Bu kanunun 11'nci maddesinde : «Aynı şehir ve kasabada kendisine veya eşine ait meskeni olmayanlarla bu gibilerin mesken edinmek üzere kurdukları kooperatiflere, mesken yapmak veya yaptır

mak üzere ipotek mukabilinde Türkiye Emlak Kredi Bankası'ndan, bankaca tahmin edilen inşaat bedelinin % 75'ine kadar ve % 5'i geçmemek üzere Maliye Bakanlığı'nca tesbit edilecek faiz nisbeti üzerinden borç verilebilir.» denilmektedir.

Konut yapılması amacıyla, halka dağıtılması gereken 1.060.418 m²'lik bir saha ayrılmıştır. Bu sahanın 460.419 m²'si, 10 kuruş hesabıyla 46.061.— TL.'sına hazineden alınmıştır. Kooperatiften alınan 150.000 m² ile şahıslardan alınan 450.000 m² için ferağ masrafları da dahil olmak üzere 118.052.— TL. ödenmiştir.

Bazı yolların yapılması, imar planının hazırlanması, su borularının döşenmesi ve yapılacak olan bina tiplerinin seçimi ve diğer masraflarla birlikte 1949 yılı sonunda 755.195.— TL'nin harcandığı görülmüştür.

O yılların Belediye Başkanı Ragıp tüzün ve meclisinin çok büyük emekleri olmuştur.

«Parselleme neticesinde 2.915 parça arsa elde edilmiştir. Bunlardan 2900 parsel üzerine mesken 13 tanesi üzerine umumi hizmet için 2Q resmi bina, 2 tanesi üzerine de 41 dükkân yapılacaktır.

Parseller umumiyetle 175-300 m²'dir. Meskene tahsis edilen arsalar üzerine yapılacak tipler de şöyledir.

Âdet	OdaSayısı
228	1
521	4
1670	3
481	2
Yekûn : ""	2900

Kanuni şartlara ilâveten Belediye Meclisi; koyduğu tercih sebepleri aşağıdaki sıraya göre derecelendirmiştir.

0 — Evli Veya dul olup çocuğu fazla olanlar

1 — Evli olanlar

2 — Ankara'da yerleşme tarihi eski olanlar

3 — Ankara'da devamlı iş sahibi olanlar

4 — Mail durumlar evveliyatla bu kanundan faydalanmayı icap ettirecek derecede olanlar.

Yapılan ilânlar neticesinde müracaat eden 5756 vatandaştan bir kısmı aranan vasıfları haiz olmadıkları için 2896 kişi arasında ve noter huzurunda kura çekilmiştir. Bunlardan 2085'i tesbit edilen müddet içinde müracaat ederek mukavelesini yapmış diğerleri haklarını zayi etmişlerdir. **Taksim** edilmeyen arsalar yeni kura mevzuudurlar.

1949 yılında 32 arsa sahibi inşaata başlanmış ve 19'unun inşaatı tamamlanmıştır. Bu vatandaşlar Yenimahalle hareketlerinin öncülerini teşkil etmektedirler.» (17)

(17) **BENDERLIOĞLU, Atif ; a.g.e.**

1950 yılında Belediye Başkanı Atif Benderlioğlu'dur,

1951 Atif Benderlioğlu, da şöyledir.

Numune Hastanesi	600	Yatak
Doğum Evi	250	»
Belediye Hastanesi	50	*
Etimesgut Sağlık Merkezi	10	»

Yıl 1950... 1950 yılında Ankara'da nüfusun dağılımı ise şöyledir. «Yenişehir

Bahçelievler	8.215	•	
Çankaya	1.991	»	
Yenimahalle	1.967	*	
Orman Çiftliği	1.707	»	
Altındağ	19.576	»	Gecekonduda
Yenihayat	24.122	»	»
Aktaş	4.775	»	'»
Yenidoğan	18.780	»	*
TOPLAM NÜFUS :	112.648	»	»

1952 yılında Ankara'da mevcut hastane ve sağlık merkezlerinin durumu 28 Şubat 1985 tarihinde Yenimahalle Belediyesinde düzenlenen seminerde o yıllardaki manzarayı şöyle anlatmıştır. Sözü, Benderlioğlu'na bırakıyoruz :

«Mavi saha dahilinde evvelce yapılmış olan binalarla bu sahanın dışında kalan eski yapılarda istenirse bu kanuna itibak ettiriliyordu. Uygulamada buna benzer kolaylıklar sağlayan hükümleriyle kanunların tatbikatına girildi. Uygulama 48-49 yıllarında başladığına göre belediyenin 1950 yılında işleri bir hayli ilerlemişti. Arsaların büyük bir kısmı dağıtılmış inşaa her yörede hızla ilerlediği gibi düzensizlikler de kendisini göstermeye başlamıştı. Takdir ve tahmin edileceği gibi sıkıntıların büyük kısmı inşaatı teşkil ediyordu. Kanunun ruhunu teşkil eden tipe uygun inşaat şartına hemen hemen hiçbir yörede gerektiği gibi riayet edilemiyordu, inşaat sahipleri genellikle kendi menfaat ve ihtiyaçlarını ön planda tutuyor, ihtiyacına ve parasına uygun bir biçimde iş görmeye gayret ediyorlardı. Hatta mümkün olursa fazladan bir dükkân veya bir kat yada bir oda ilavesini de ihmal etmiyorlardı. Bu gelişigüzel davranışlar vatandaşın kendisini müşkül durumda bıraktığı gibi belediyeyi ve bazı ahvalde komşularını da sıkıntıya sokuyordu. Sıkıntının bir kısmını da belediyenin yükünde olduğu hizmetler önceden düşünülmemiş alt yapı hizmetleri tahsis edilen arsaların uyersizliği gibi şeyler buna rağmen evlerin inşaatı arzu edilen surette gerçekleşiyor, gerek kiralık gerekse mal sahibi olarak yerleşmeler aralıksız devam ediyordu. Bir yandan yerleşiliyor, bir yandan da yapılıyor. Söylemeye hacet yok ki evlere yerleşme başladıktan sonra şikâyetler nispeten azalsa bile yine de şekil değiştirerek devam ediyordu.

Özellikle çoğu güncel olan belediye hizmetlerinin aksamasından mütevellit huzursuzluklar vatandaşlar kadar belediyecileri de rahatsız ediyordu. Yeni kurulan bir mahallede hal ve ahval de suyun, yolun elektriğin sıkıntısı çekildiği gibi değişik katlar can sığıdığı kadar bazı ahvalde de inşaatın verilen plana uygunsuzluk da işi yıkmaya kadar götürülmesini icap ettiriyordu. Ama vicdanın emrettiği orta yol tercih edilerek her sorunun orta bir çözüme bağlanmasına dikkat ediliyordu, öte yandan siyasi ortam yepyeni ve bambaşka bir değişiklik arz ediyor, o günleri yaşayanlar bilirler. Vatandaş verdiği oyların peşinde ona sınımsız sanılmış adeta görevlilerden alacaklı durumunda gibidir. Bu nedenle kapılar vatandaşa ardına kadar açıktır. Görevliler ise gece gündüz vatandaşın emrinde ve hizmetindedir.

Hülasa edecek olursak aslında vatandaş hizmet istemenin belediyede hizmet vermenin sevinci ve heyecanı içinde çırpınıp duruyordu. Ama ne çare ki sel gibi akıp gelen ihtiyaçların her birine cevap vermek imkânı yoktu. Bütçeler yüz milyonlarla ifade edilen rakkamları henüz aşmıyor. Bugünkü milyarlar ise hayalden ibaret. Hasılı o günkü yokluklar içinde vatandaşları teskin ve teselli *etmenin güçlüğü* bugünkü varlıklı dönemde anlatmak mümkün değildir. Osmanlı döneminde bir ara Amasya'da valilik yapmış olan Ziya Paşa yokluk ve imkânsızlık içinde bir hizmet yapamamanın üzüntü ve efemini şu zarif mısralarıyla ne güzel ifade eder.

Sanma Amasya'da Paşalık ettim
Buldum yetim halkını babalık ettim der.

Başkent Belediyesine Devlet yardımının temini yolundaki teşebbüslerden de bir nebze bahsetmek isterim. Bu da ilginç bir anıdır. Çaresizlikler maddî ve manevî baskılar altında kıvrandığımız o *günlerde şehirde* su sıkıntımız doruk noktasında idi. Tıpkı Falih Beyin mücadele sonrası hatırasında susuzluktan bahsederken dediği gibi bir avuç nüfus için yüz yıkayabilecek kadar su bulmak Devlet Reisinin ve hükümetin belli başlı gündelik derterleri arasındaydı.

Evet, 1950'nin Ankara'sında da durum bundan daha farklı sayılmazdı. Devlet bütçesinden su için tahsisat isterken gerekçemiz kuvvetli idi. Diyorduk ki; Ankara Devletin başkentidir. Durumu diğer vilayetlerle kıyaslanamaz. Başta Devletin kendisi Olmak üzere hükümet, Meclis, Askeri ve mülki devayı ve müessesat, Sefaretler, bankalar, iktisadi teşekküller, üniversiteler hep burada. Bunların muhtaç olduğu mahalli hizmetlerin özellikle su ihtiyacını azameti karşısında elimizdeki küçük imkânlarla biz ne yapabiliriz? Takdirlerinize arz ederim, diyorduk. Hükümet bizi haklı buldu. Ve davamızı üslendi. Ve 1951 bütçesinin yardımlar faslına Ankara Belediyesi için ödenek konmasını prensip olarak kabul etti. İş konunun Meclisce kabul edilmesine ve düşünülen yardımın yeterli bir seviyede olmasına kalıyordu. 1951 yılının yardım faslı müzakere edilirken bende meclisde bulunuyordum. O gün Meclisin manzarası görülmeye değerdı. Bu işe muhalif olan Milletvekillerinin hemen hepsi taraftarların karşısında yer almışlar Ankara'nın özel

durumunu savunanları susturmak için ellerinden gelen her gayreti sarfediyorlardı. Birbiri peşine kürsüye fırlıyor, Başkent olduğu günden beri Devletin milyarlarını yutan bu Ankara'ya hiçbir ayrıcalık tanınmamasını aksi taktirde diğer vilayetlerin de gündeme geleceğini ileri sürüyor çeşitli polemiklerle talebin reddini temine çalışıyorlardı. Konuyu sıkı tutan Ankara Milletvekilleri arkadaşlarım hep aşağıdan alarak elektrikli havayı dağıtmaya çalışıyorlardı. Bu taktik işe yaradı. Uzun çekişmelerden sonra sabaha karşı nisbeten yatışan bir hava içerisinde 500.000.— TL'lik bir yardım kabul edildi. O günkü tutumuna göre Meclisin bu nezih diyebileceğimiz bu davranışım toplantı halinde beni bekleyen Belediye Meclisine müjdelediğim zaman Mecliste bir bayram havasının estiğini hiç unutmuyacağım. Bu olayı bugünkü kuşağın oldukça yadırgayacağını sanıyorum. Ama mahalli idarelere devlet yardımını, yatırımını öngören bir anlayış havasının o günden itibaren doğduğunu da düşünmek yerinde olur.

Herşeye rağmen 5218 ve 5228 sayılı kanunların uygulanması olumlu bir şekilde devam ediyordu. Ve böylece Yenimahalle' nin kentsleşmesi gittikçe belirli bir aşamaya gelmiş bulunuyordu, inşaat hususunda devam eden mahalli sorunların topluca ele alınması ve mahallinde kestirme yollarından çözüme bağlanması meclis yetkisiyle çalışan özel komisyonun el koyduğu işler zamanında halledildikçe dertler şikâyetlerde süratle azalıyor. Bugün Yenimahalle' de bitişik nizamda gördüğümüz değişik yapıların pek çoğu ıslah komisyonunun ön incelenmesinden geçerek son şeklini almış görüntülerdir. Yenimahalle bizlere ve bizlerden sonra geleceklere çok şeyler öğretmiştir. Sözlerime başlarken de söylediğim gibi Yenimahalle' miz planlı- plansız şehircilik denemelerinin büyük bir tecrübe alanı tabir caizse bir çeşit laboratuvarı olmuştur, öylesine bir laboratuvar ki hatıra gelen ve gelmeyen birçok özellikleri uzak-yakın ihtimalleri kusur ve hataları, eğriyi, doğruyu görmemize büyük ölçüde yardım etmiştir.

Son zamanlarda şehircilik okuyan gençlerimizin bazılarının Master yapmak üzere Yenimahalle' yi ele aldıkları görüyor ve buna çok memnun oluyorum. Eksiği, noksanı dahil her yönüyle büyük ve kalabalık bir yerleşme merkezi olarak gittikçe daha da genişleyip büyüyen Yenimahalle ilçemizin Ankara'nın en rağbetli bir bölgesi halinde Büyükşehir Camiası içinde yerini aldığını memnuniyetle müşahede ediyoruz, özellikle hava kirliliğinin bu yörede endişe verici olmaktan çok uzak bulunuşu bölgenin değerini daha da arttırmaktadır.

Yenimahalle'nin çevresinde kurulan ve kurulmakta olan yeni kooperatiflerle normal inşaatı devam ederken yine çevrede Karşıyaka, Demetevler sorunu çıkmış ve İmar Affı Kanunuyla bu sorunların çözüme bağlanması belirtilmiştir. 1985 Şubatında sayın Başbakanın Yenimahalle'de yaptığı vaadler ve dağıttığı tapu tahsis belgeleri ümit vericidir. Konut sorununa çare bulması ve bu çarenin aksamadan sürekli devam ettirilmesi iktidarların görevidir.

Yenimahalle' nin kurulmasında büyük emeği geçen şahsen gönül verdiği bu davanın gerçekleştirildiğini göremeden hayata gözlerini kapayan rahmetli Doktor Ragıp Tüzün'ü rahmet, minnet ve şükranla anmayı yerine getirilmesi elzem bir görev sayıyorum. Eserin kuruluş şerefine tamamen kendisine ve mesai arkadaşlarına ait olduğunu samimiyetle arz ederken bu şerefin paylaşılabilirdiğimiz bölümüne kendilerine gerektiği kadar yardımcı olabilmiş isek kendimizi mutlu sayarız.

Hizmet kervanı devam ettiğine göre bizlerden sonraki genç arkadaşlarımıza da hayırlı başarılar dileriz. Yenimahalleli hemşehrilerimize de Cenabı Haktan yurtlarında ve yuvalarında sağlık ve afiyet içinde mutlu ve uzun ömürler temenni ve niyaz eyleriz.» (19)

7. ★ ★ ★ CACIK OLUYOR

Yıl 1957... Atılan temeller yükselmiş, yepyeni bir Yenimahalle doğmuştur. Bu mahalle doğuya, batıya, güney ve kuzeye doğru gelişip durmuş.. Belediyenin öncülüğünde yapılan bir veya iki katlı düzgün yapılaşmanın çevresini, kontrolsüz bir şekilde alabildiğine büyüyen gecekondularla örtülmüştür.

Büyüyen Yenimahalle, 1 Eylül 1957'de İLÇE MERKEZİ haline getirilmiştir.

Sincan, 1958 yılına kadar Etimesgut Bucağı'na bağlı bir köy... Sincan'da büyümekte, 1955'te büyüyen Sincan'da Belediye kuruldu. 1958'de ise bucak haline getirildi.

Etimesgut— O yıllarda bir bucak merkezi... Gittikçe ve ağır bir tempo ile büyüme sancısı çekiyor. Yalnız büyüdükçe, nüfusu Yenimahalle'ye kayıyor... Etimesgut, artık Yenimahalle'ye bağlanmış sanki... Yıl 1966...

1 Mart 1966'da Etimesgut'tan bucak teşkilâtı kaldırılıyor ve organik bağı olan Yenimahalle'ye bir mahalle olarak bağlanmış...

S. BÜYÜK ATATÜRK, ORMAN ÇİFTLİĞİNİ KURUYOR

Tarihi Hatıralar —

Ankara'da Atatürk'ün günlük hayatı içinde çiftlik gezintileri başta gelirdi. Marmara Köşk'ünün hususiyeti ilk zamanlarda orada oda müziği konserlerinin ailelere dinletilmesi idi. Bir de ön taraftaki terasda oturur ve gelen geçen kimselerle sohbet ederdi. Çoğunlukla öğle yemeklerini peynirli yumurta yaptırarak orada yerd.

Söğütözü'ndeki küçük kulübe ise, bilhassa bahar mevsimlerinde çok Sık gittiği ve havuzun başında kahvesini içtiği yerdir.

Atatürk Ankara'yı sever ve bilhassa ağaçlandırılması için gayret sar- fedilmesini isterdi.

Sh : 519

Ot bitmez denen Gazi Çiftliği bir yeşillik cenneti haline gelmiştir. Çiftlik Atatürk'ün olmazları nasıl oldurduğuna bir misaldir.

— Paşam burda ağaç yeşermez

Dedikleri vakit, O :

— Burada görenlerin hayran kalacakları bir çiftlik kuracağız.

Demiş ve kurdu muştı.

Çiftliğin yeni yeşerdiği günlerde Ata, hemen her gün çiftliğe uğruyor, yakınları ile burada birkaç saatini geçiriyor, yapılan işleri bizzat tetkik ediyordu.

. Yine bir toplantı gününde, sofranın başında sofrada bir çok yemek ve bu arada küçük kaplarda çiftliğin sütünden imal edilmiş yoğurtlar vardı.

Davetliler arasında, o zaman en yüksek makamlardan birini işgal eden bay A'da vardı.

Bay A. bilhassa şivesi yüzünden sık sık dostlarının muzipliklerine uğramaktadır. Meselâ o (programı) mutlaka (purogram) diye telâffuz eder.

O gün, yoğurt kâsesinin biraz ilerisinde başka bir yemek vardı. Ve bu yemek Bay A.'nın çok hoşuna gitmişti. Mütemediyen elini uzatarak o yemekten alıyor ve her elini uzattıkça kolu yoğurt kâsesine giriyor ve yoğurtlanıyordu. Arkadaşları Ata'nın nazarı dikkatini celbetmeden birkaç defa göz işareti ile ihtar ettiler. Fakat o, aynı hareketleri tekrarlamaktan kendini alamadı.

Bir defasında kolunu adamakıllı içeri sokunca, yanında oturanlardan biri Bay Â.'yı sarsarak ihtar etmek istedi, Ata :

— Bırakın, dedi. Cacık oluyor.
Sh : 451

Rıza Ruşen Yücer

NEREDEN GELDİM

Atatürk, bir gün Marmara Köşkü'nün penceresinden çiftliğe bakarak şöyle demişti :

—* Bazı kör kafalılar benim bu çiftlikleri kurmamı, dünya hırsına atfediyorlar.

Bazı dalkavuklarda, sadece herkese örnek vermek için yaptığımı İlan ediyorlar. Ben parayı ne yapayım, malı ne yapayım, öldükten sonra elbet bu millet gömüldüğüm çukurun üzerine bir taş diker.

Bir vatan kurtarıcısının bu tevazuunu hangi milletin tarihi vermiştir?

Atatürk, 58700 metrekare toprağı kendi parası ile satın alırken :

— Burada bir çiftlik kuracağım, bu çiftlikte hayvanlar yetiştireceğim, bu küçük ormanın kenarında zirai endüstrimize ait bacalar tütecek demişti.

Ve orman çiftliği ağaçlandırılmaya başlandığı zaman, günün birkaç saatini orada geçirir, işlere bizzat nezaret ederdi.

Atatürk'ün nasıl temiz bir kalp taşıdığıнын emsalsiz bir misalini gene bu çiftlik vermektedir.

Ata Çiftlik arazisini satın alırken, Kara Kerim adlı bir ihtiyar köylü toprağını satmak istememiş, fazla olarak da ileri geri laf etmiş :

— Elin muhacirine demiş, ben toprak mı veririm. Dağdan gelip bizi Bağdan mi kovacak.

Memurlar, ihtiyar amcanın sözlerine fena halde kızmışlar ve şüphesiz cezasını bulması için de aynen Atatürk'e nakletmişler.

Atatürk'ün bir anda yüzü gülmüş ve :

— İşte toprağına bağlı olan böyle yapar... Aferin köylüye demiş.

Birkaç gün sonra Kara Kerim'in arazisini görmek istemiş, yeri gördükten sonra da :

Kara Kerim'e benim toprağımdan yol veriniz ve çiftliğin bütün teknik imkânlarından istifade ettiriniz.

Bir müddet sonra da Kara Kerim'e gidip bizzat ziyaret ederek iltifatta bulunmuş, sık sık kendisini görmesini tenbih etmiş. Atatürk, çiftlikte her gezintiye çıkışlarında Kara Kerim'i ziyaret eder :

— Söyle bakalım Kerim Ağa, ben nereden geldim? Diye latife ederdi.

—

NURCIHAN KESİM —ATATÜRK'ÜN KULÜBESİ— TARİH DÜNYA YAYINI :

55-56

CACIK OLUYOR

Sh: 429

SENDE OKUMUŞ SAYILIRSIN

Etimesgut köyünde ihtiyar bir ahbabı vardı. Adam eski Rumeli göçmenlerindendi. Atatürk'le pek teklifsiz, senli benli konuşurdu.

Fidan dikme ve Ankara'yı ağaçlama ve yeşertme seferberliği devam ediyordu. Fakat bir kısım arazide türlü denemelere rağmen ağaç tutturmak hükmün olamamıştı.

Atatürk ısrar ediyor toprağı tahlil ettiriyor, çeşitli fidanları tecrübeden geçiriyordu. Fakat hiçbirini istenen ve beklenen neticeyi veremiyordu.

Ata'nın bu işle çok uğraşıp didindiğı ve bu yüzden çok da üzüldüğünü gören Etimesgutlu ihtiyar bir gün :

— Abe Paşam, dedi, zor işlerden hoşlanırsın, olmayacağı oldurmak istersin ama bu toprak kıraçdır, fidan tutmaz neye bu kadar zorlanırsın?

Atatürk :

—Madem ki toprakdır mutlaka tutacak!

Diye kestirip attı.

İhtiyar :

— Benim demin toprak dediğime bakma diye ilave etti : Toprak dedimse lafın gelişine göre söyledim. Dediğin doğru olurdu, burası toprak olsaydı. Fakat bu toprak değildir.

Her fikre her ihtisasa hürmet eden Atatürk :

— Ya nedir öyleyse?

Deyince ihtiyar :

— Kayadır!... cevabını verdi.

— Amma yaptın ha? Bunca ziraat mühendisi baktı, topraktır dediler.

— Ne dediklerini bilmem. Fakat onlar habire bu arazinin yüzünde dolaşıyorlar. Halbuki bu ince yüzün ait tarafı boydan boya düpedüz kayalık* tır; İnanmazsan kazdır.

Atatürk bu cahil fakat toprağın dilinden çok iyi anlayan tecrübe adamının sözünü dinledi. Arazisinin muhtelif yerlerini kazdırdı. Nereye kazma vurulduysa kayalığın vücudu anlaşıldı :

Atatürk bir gün aynı İhtiyara sordu :

— Neden bunu şimdiye kadar söylemedin?

— Sen okumuşların sözüne daha çok inanırsın da ondan.

— Bu lafın doğrudur dedi, ben okumuşların sözüne daha çok inanırım. Fakat bu yaşa kadar toprakla uğraşanlarına da inanırım.

Çünkü bu işte şen de okumuş sayılırsın.

NURCİHAN KESİM —ATATÜRK'ÜN KULÜBESİ— TARİH DÜNYASI YAYINI

S: 56-59 KÖYLÜ HAKLI

«Güzel bir sonbahar günü Etimesgut Çiftliğine girmiştik. Atatürk otomobilden inip biraz yürümek istedi. Biz de arkasından gidiyorduk. Yaverleri ve köşk polisleriyle arkasındaydık, O sırada karşı patikadan eşeğiyle bir köylü belirdi. Foks, yabancıyı görünür görmez her zaman yaptığı gibi havlayarak üzerine saldırdı. Hayvanı tutmak istedimse de başaramadım.

Bir anda ne olduğunu anlayamayan köylü, elindeki sopayı olanca hızıyla Foks'a doğru salladı. Bereket hayvana gelmedi. Hemen köylünün yanına koştum :

— Sen çıldırdın mı be adam? diye çıkıştım. Şu sopa fırlattığın köpek kimin biliyor musun?

Köylü dikleşerek sordu. Ne olmuş sanki?

— O köpek Gazi'nin köpeği...

Bunu duyunca köylünün korkudan sıvışacağını sanmıştım. İstifini bile bozmadan, şu beklenmedik karşılığı verdi.

— Gazi'nin köpeği ise, bu da benim eşeğim. Gazi yeni bir köpek bulur, ama ben bir eşek alamam.

O sırada geçenlerden habersiz, yürüyüş yapan Atatürk, uzaktan köylüyle

tartıştığımızı duymuş :

— Ne oluyor orada? diye seslendi :

— Eşeğin kendine ait olduğunu söylüyor bu köylü dedim.

Yanına gelince de olayı başından sonuna dek anlattım. Başını sallayarak:

— Köylü doğru söylemiş dedi. Gerçekten de öyle. Bir daha nereden eşek bulacak?» (x)

9. MECUSTE İLK KADIN MİLLETVEKİLİ

5 Aralık 1934 günü mecliste kabul edilen 2599 sayılı «Teşkilat-ı Esasiye Kanunu»nun 10. ve 11. maddelerinin değiştirilmesi Hakkındaki Kanunla, kadınlarımıza seçimlere iştirak etme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

Söz konusu kanununun 10. maddesinde : «18 yaşını ikmal eden her erkek» yerine «yirmi iki yaşını bitiren kadın-erkek her Türk, mebus seçme hakkına haizdir.» diye değişiklik yapılmıştır. 11. madde ise : «Otuz yaşını bitiren kadın-erkek her Türk, mebus seçilebilir.» Şeklinde konulmuştur.

0 Mart 1935'te çalışmaya başlayan Beşinci Meclisin albümünde 17 kadın milletvekilinin fotoğraflarını ve kısa biyografyalarını görüyoruz. Demek ki, Türk kadını en büyük ve tabii haklarından birini tam ellibir yıl önce çıkarılan bir yasa ile kazanmış ve Meclise girmiştir. İlk kadın milletvekillerimiz şunlardır :

SATI ÇIRPAN	(Ankara)
Membure Gönen	(Afyon)
Türkân Baştuğ	(Antalya)
Sabiha Gökçül	(Balıkesir)
Şekibe insel	(Bursa)
Huriye öniz	(Diyarbakır}
Dr. Fatma Memik	(Edime)
Nakiye Elgdn	(Erzurum)
Fakihe öymen	(İstanbul)
Benan Arıman	(İzmir)
Ferruh Güpgüp	(Kayseri)
Bediz Morova	(Konya)
Mihri Pektaş	(Malatya)
Meliha Ulaş	(Samsun)
Esmâ Nayman	(Seyhan}
Sabiha Görkey	(Sivas)
Seniha Hızal	(Trabzon)

**(x) ALTİNER, Avni, Her yönüyle ATATÜRK, İstanbul
Bakış Kütüphanesi, 2. Baskı Sh :496-497**

Satı Çırpan, Ankara ve çevresinde «SATI KADIN» olarak bilinen bölgemizden çıkmış ilk kadın milletvekilidir. Türk kadını milletvekili olarak mecliste temsil edilen 17 kadın milletvekilinden birisidir.

1890 yılında doğmuştur. Ailesinin büyük kızıydı 1956 yılında vefat etmiştir. Mezarı Kazan Bucağı Merkez ilkokulunun bahçesinde bulunmaktadır.

Satı Kadın bilgili, zeki ve medeni bir Türk kadınıydı. Tarihimizde Türk kadınının yeri önemini kavramış, akıllı, zeki ve mükemmel hitabet kabiliyeti ve cesareti olan, örnek bir kadındı. Çevresinde büyük bir sevgi halesi vardı. Bu sevgi pınarı, onu kısa zamanda Ankara ve çevresine tanıtmakla kalmamış, bütün Anadolu'ya tanıtmıştı. Nitekim, Kazan Köyü muhtarı ve lideri olmakla kalmamış, cennet vatanın her yöresindeki kadınlarımızın bayrağı olmuştu.

Büyük Atatürk'le Halkâvun'da karşılaşmaları oldukça enteresan ve önemlidir. Bu karşılaşma, Atatürk'ün yüreğindeki Türk kadınına olan İnanç ve güvenini bir kez daha ispatlayan, sergileyen, karşılaşmadır.

Halkavun'lu kadınlar o gün Atatürk'ü görmek için çırpınıp duruyorlardı. Köylü O'nun etrafında toplanmıştı. Simli giysileriyle, o eski-köklü Ankara kadınının giysileri ile meydana çıkan Satı Kadın, kendisinin hazırladığı ayranı Atatürk'e sunmuştu. Tası önce yıkamış, içine ayran doldurmuş ve kendisi içmiş, ardından tası tekrar yıkamış ve tekrar ayran doldurarak Atatürk'e sunmuştur.

Atatürk, Satı Kadın'ın bu davranışını ilgi ve takdirle karşılamış, O'nunla konuşmuş, uzun uzun sohbet yapmıştır.

10. **763 YIL ÖNCE YAPILAN BİR ESER**

A K K Ö P R Ü

Ankara'nın bütün akarsularının birleştiği noktaya 1222 yılında Selçuklu Kumandanı Alâattin Keykubat tarafından yaptırılmıştır.

Üçü büyük dördü küçük yedi kemerden meydana gelmektedir. Bazalt taşlardan inşa edilmiştir.

Varlık Mahallesinde, İstanbul yolunun kenarındadır. Bugün pek az kullanılmaktadır.

Bu köprünün Ankaralıların tarihinde büyük yeri vardır. Bütün yönler, gelişmeler bu köprüye göre tarif edilirdi. Kervanlar bu köprüden geçer, ordular seferlerine bu köprüden başlardı.

Bu köprüde bazı yıllarda toplu halde kartallar konaklar, leylekler toplu halde uğrak verirlerdi. Kartal ve leyleklerin köprü üzerindeki kavgaları tatlı bir hatıra olarak yaşlılar tarafından, anlatılıp durur.

Tarihçi Avram Galanti Akköprü'yü şu şekilde anlatmaktadır :

«Alâaddin Keykubat Seyfeddin'i kabul etmiş, teveccühünü göstermiştir. Bundan sonra, teşrifat usulüne tevfikan, Konya'nın tahtına oturmaya üzere yola çıkmıştır. Bu hükümdar zamanında Selçuk Devleti'nin kuvveti en yüksek dereceye varmıştı. Zaten Alâaddin biraderi ve babası zamanında, bilhassa Yunan kıyılarında büyümüşü. Artık Ankara, bir hudut kalesi değil, Selçuk arazisi olmuş, garba doğru Eskişehir'e kadar uzamış, garp ile olan bu iltisak üzerinde, bir DEVLET TAŞ KÖPRO UZATILMIŞTIR. Bu köprü, şehrin şimal istikametinde bir mil kadar uzun, Çubuk Suyu'na doğru ilerler ve İstanos ile Beypazarının irtibatına hizmet eder. AKKÖPRO namıyla maruf olan bu köprü 1222 senesinde Keykubat zamanında yapılmıştır.

(Witteck. S. 341/2)» (x)

11. ATATÜRK ORMAN ÇİFTLİĞİ

«1925 yılının Mayıs ayının 5. günü bugünkü Atatürk Orman Çiftliğinin içindeki karanlıkdereye iki çadır kuruldu. Çadırların yanındaki iki traktör ortasından demir yolu geçen bataklık arazide kana! açmak üzere bekliyorlardı. Atatürk Orman Çiftliğinin yapımına başlandığında bütün manzara yukarıda anlatıldığı gibiydi : bataklık, demiryolu, iki çadır, iki traktör. Atatürk parasını maaşından ödeyerek burada 150 bin dönüm arazi aldı. Bataklık kurutuldu. «Bir villa yapıldı.» modern yöntemlerle tarıma başlandı. 1933 yılına varıldığında ot bitmeyen Ankara toprağında 10 bin koyun, yetiştirilmiş her yer yemyeşil olmuştur. Yılda 50 bin litre şarap üretiliyor, süt, yağ, yoğurt Ankaralılara satılıyordu. 1925'te kurulan tarım aletler atölyesi burada oniki çeşit pulluk üretmeye başlamıştı.

Bira fabrikasının yapımıyla daha da modernleşen Atatürk Orman Çiftliğine her yıl 50 bin fidan dikiliyordu. Kısa sürede ülkeni!? dört bir yanından getirilen 32 çeşit fidanla çiftlik Gladıçya, isfendan, Katapa, Sofora Maklûra, Sedrûs, Ergovan gibi ağaçlarla bezlenmişti. 4 milyon'a ulaşan meyva fidanının yanı sıra üretilen en iyi cins asmalar köylülere satılıyordu.

Böylece ülkeyi işgal edenlere karşı kazanılan zafer çorak toprağa karşı kazanılan zaferle pekiştirilmiş ve Atatürk 1936 yılında çiftliği, her şeyiyle milletine hediye etmişti.» (1)

«Gazi Mustafa Kemal'in 1881 yılında Selanik'te doğduğu ev. Ancak fotoğraftaki ev Selanik'te değil, yeni Cumhuriyetin Başkenti Ankara'da Atatürk'ün doğduğu evin bir eşini yapmak fikri aslında çok gerilere dayanıyor. Geçmişte birçok kez tasarım aşamasına gelip bir türlü gerçekleşmeyen düşünce 12 Eylül'den sonra gerçekleştirildi. Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları'nın 100. doğum yılında armağan olarak yaptırdığı ev Selanik'teki aslının temel özelliklerine sadık kalınarak yapılmış bir kopyası iç düzenlemeleri, tavan askıları *gömme* dolaplara kadar eksiksiz inşa edilen ev Atatürk'ün çok sevdiği Atatürk Orman Çiftliğinde bulunuyor.

(x) Galanti, AVRAM : Ankara tarihi. 1. Kısım, İstanbul 1951 Sh. 48 Tan Matbaası.

Orman Çiftliğinin arazisi içinde, Balgat köyünün yakınında Söğütözü denilen bir yer vardır. Burada oldukça bol su, bir küçük havuz ile ilk zamanlarda belki yüz kadar yetmişmiş söğüt ağacı mevcuttur.

Atatürk yeşile ve ağaca olan tutkusu nedeniyle çok beğendiği bu evde küçük bir köy evi, onun deyişiyle bir kulübe ve bir çardak yaptırmak istedi. Fakat kulübe ile çardak için ayırdığı kesimde 20-30 söğüt ağacı bulunuyordu, bunları kesmek gerekiyordu. Daha il anda güçlükle karşılaşmıştı. Çünkü Ata ağaçları bir türlü feda edemiyordu.

Nihayet düşünmüş, taşınmış söğütleri yanlara , nakletmek kararını vermişti. Kendisi için çok önemli bu işi bizzat yapacaktır.

Ve kararı verdiği şekilde işi kendisi sonuçlandırdı.

Yerlerini değiştirdiği tüm ağaçlar tutmuştu. O günlerden bugüne yarım aşıra yakın bir zaman geçmiş, o zamanlar çiftlikte sebze bahçelerinde çalışan Bulgarlara yaptırdığı Ocaklı, çardaklı kulübe ve yanındaki bina bugün Ankaralılarının piknik yeri olarak kullanılan küçük bir ormanla çevrelenmiştir.

Ankara'da gıda sanayi tesislerinin en mühimlerinden biri de Gazi Orman Çiftliğinde kurulan pastörize süt, süt tozu, tereyağı ve dondurma fabrikasıdır.

Dünya Çocuk Sağlığı Teşkilatı ile işbirliği halinde kurulan bu tesis günde 30 ton pastörize süt işleme kapasitesindedir ve kapasitesi icabında bir misli arttırılabilecektir. Bu fabrika civar köylerdeki süt müstahsilleri için Örnek bir müessese teşkil etmekte, fabrika bu müstahsillere kredi vererek, istihallerini arttırmaya teşvik etmektedir. Fabrikanın deneme işletmesine geçtiği ilk 3 ayda civarındaki köylerde süt istihali 3 kat artmıştır.

12. SANAYİ ŞEHİRİ : YENİMAHALLE

İlçemiz Yenimahalle, toplu konut alanlarının yoğun olduğu bir belde olmanın yanı sıra, Ankara sanayinin odak noktasını da teşkil etmektedir.

Denilebilir ki, Başkentin fabrikalarının bütünü ilçemiz sınırları içindedir.

Türk sanayisinin bel kemiği olan MAKİNA ve KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ başta olmak üzere, bu genel müdürlüğün,

Makina Sanayii Müessese Müdürlüğü
Greyder İşletmesi Müdürlüğü
Tekstil Makinaları Fabrikası
Ağaç Sanayi Ürünleri Fabrikası

İlçemiz sınırları içindedir. Ayrıca Ankara Çimento Fabrikası ve Ankara Şeker Fabrikası'nda ilçemizdedir. Türk Traktör Fabrikası, Tekel Bira Fabrikası, Atatürk Orman Çiftliği Şarap ve Meyva Suları Fabrikası, TEK Havagazı Fabrikası, Tekel Çay Fabrikası ilçemizde bulunmaktadır. Kamu kuruluşlarının en çok işçi çalıştıran bu tesisleri ilçemizin bir sanayi şehri olduğunu ortaya koymaktadır.

Ankara'mızın iki sanayi bantı bulunmaktadır. Bunlar Eskişehir yolu ve İstanbul yolu çevreleridir. Bu iki bantta tamamiyle ilçemiz sınırları içerisindedir. Bu bantlardan İstanbul Yolu özel sektörün gelişim alanı olup, Eskişehir Yolu ise genellikle kamu sanayi kesimi ile bazı özel sektör kuruluşlarının gelişim alanıdır.

Eskişehir yolu çevresinde Tarım - Orman ve Köy İşleri Bakanlığı tamirhanesi, Ford servisi ve tamirhanesi, Murat-Tofas servisi ve tamirhanesi. Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğü ve tamirhanesi, Üstünçelik Fabrikası, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Prefabrik konut üretim fabrikası ile tamirhanesi, Testaş-Türkiye Elektro Mekanik Sanayi Tesisleri, Daily News Matbaası bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, Kimya Meslek Laborant Lisesi de bu bantta yer almaktadır.

İstanbul Yolu çevresi özellikle özel sektörün yatırımlarının çekim alanıdır. Bu yolun çevresi fabrikalarla donatılmış durumdadır. Yolun sağ şeridi özel sektör fabrikaları, sol şeridi de Askeri Tesis ve kuruluşlarca kaplıdır.

İstanbul Yolu üzerinde bulunan fabrika, tesis ve kuruluşları da şöylece sıralamak mümkündür:

Özel Sektör Tesisleri :

- Akgül Demir Çelik Sanayii ve Tie. A.Ş.
- Na-Ce Makina Sanayii
- An-Mak Makina ve Yedek Parça Sanayii Tie. A.Ş.
- Geceli Demir-Tel-Çivi Sanayii ve Tip. A.Ş.
- Doksan - Döküm Sanayii A.Ş.
- Plassan

- Lamaş
- Ergenekon Çelik Sanayii ve Tic. A.Ş.
- Erkunt Sanayii ve Tie. A.Ş,
- Galkon Galvanizli Konut Sanayii ve Tic. A.Ş.
- Hafif Metal Aliminyum Sanayii ve Tic. Ltd. Ştl.
- Işık Makina Sanayi A.Ş.
- Kas Makina İmalat Sanayii A.Ş.
- Kutlutaş Mak. San. ve Çelik imalat A.Ş.
- Layne Bowler Diktürbin Pompaları ve Tic. A.Ş. ,
- Lav-Jant San. ve Tie. A.Ş.
- Maks Makina ve Kılma San. A.Ş.
- Mitaş Madeni inşaat işleri T.A.Ş.
- Muratsa! Boru ve Geniştirilmiş Meta! Sanayii ve Tie. A.Ş.
- Necdet Baytaş - Baytaş Döküm
- Temel Enerji
 - Sürtaş Haddecilik Sanayii ve Tic. A.Ş.
- Şarlak Makina ve inşaat San. A.Ş.
- Şensa Çelik Çekme San. ve Tie. A.Ş.

- ~ Türkiye Tarım Kredi Kooperatifi Merkez Birliği
- Uda Makina ve Klima San. ve Tic. AŞ.
- Yavuz Damper Uzelsan Hidrolik Mak. San. Ltd. Şti.
- Cer Döküm ve Makina San. A.Ş.
- ve diğerleri

13. ASELSAN

ASKERİ ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

İlçemizde bulunan Aselsan tesisleri, Ostim-Macunköy yolunun kuzey doğusunda olup, özellikle telsizleriyle tanınmış bir kuruluşumuzdur.

Aselsan'ın ortakları şunlardır :

- Türk Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı
- Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı
- Türk Deniz Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı
- Posta Telgraf ve Telefon İşletmeleri
- Ordu Yardımlaşma Kurumu
- Türk Polisi Teşkilâtını Güçlendirme Vakfı

Silahlı Kuvvetlerimize, yurdumuz ekonomisine ve teknolojik gelişmeye en üst seviyede katkıda bulunan kuruluş, başarılı çalışmalarını sürdürmekte olup, 1974 yılında kurulmuştur. Sadece 1984 yılında 8 Milyar 139 milyon liralık satış geliri elde etmiştir. Araştırma ve üretimin her aşamasında en modern cihaz ve sistemlerin, bilgisayar sistemlerinin kullanıldığı bu kuruluşumuz, ülkemizin bir gururu olma özelliğini daima korumuştur. Gerek teknolojik olarak ve gerekse yetişmiş kalifiye personel ve bilgi birikimi ile bunun en iyi şekilde' üretime sokulması açısından, başarılı kuruluş olan Aselsan, 1984 ve daha önceki yıllarda başlatılan tevsî projeleri ve gerçekleştirilen yatırımlarla her geçen gün büyümektedir. Hızla gelişen elektronik teknolojisine ayak uyduran kuruluş, el telsizi, araç telsizi, elektronik siren ve anons sistemi, telefon şifre cihazı, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ihtiyacı olan çeşitli elektronik cihazlar, âletler, doğru akım motor denetim sistemleri, doğru akım güç kaynakları, diğer güç kaynakları, elektronik harp cihazları, kalın film hibrid devreleri, çeşitli şarj cihazları, telefon bağlantı cihazları, tekrarlayıcı istasyonlar, süreç kontrol sistemleri, lehim pastaları, sırt telsizleri vb. cihazları üretmektedir.

Ülkemizde çoğu kamu kurum ve kuruluşunun ve özel sektörün elektronik sahada her türlü ihtiyaçlarına rahatlıkla cevap verebilmektedir.

Ayrıca, askeri hastahanelerin medikal cihazlarının bakım ve onarımlarını da yapan Aselsan, üretime başladığı 1980 yılından beri, başarılı adımlar atmış ve kendisini ispatlamıştır. Bu başarısı Aselsan'a yerli ve yabancı uluslararası piyasaya hakim olmuş firma ve kuruluşlarla da rekabet eder ve onların önüne geçecek duruma getirmiştir. 1984 yılı gelirlerinin % 42'lik bir kısmını yurt dışı satışlarından elde etmiştir.

Üretim ve araştırma kapasitesi, teknolojik seviye, yetişmiş, insan- gücü ve bu sektörün ilgi alanına giren konularda kazanılmış bilgi, birikimi ve tecrübe ile Aselsan, gelecek yıllarda çok büyük atılımlar yapabilecektir. Bu atılımlar Aselsan'ın bir sınıai kuruluş olarak ününü dünyaya duyuracaktır.

14. BATIKENT

BATIKENTİN YERİ

Batı kent Ankara - İstanbul karayolunun kuzeyinde, Ankara kent merkezine 10 km. uzaklıkta, 10,5 milyon n'lik bir alandır.

Batıkent imar Planı kentin batı koridorunda gelişmesini öngören 1990 Ankara Nazım imar Planı doğrultusunda hazırlanmış ve 1979'da İmar ve İskân Bakanlığınca onaylanmıştır, Batıkent'in bütünü kamulaştırılmıştır.

BATIKENT PROJESİ ve KENT-KOOP

Batıkent Projesi 1979 yılında Ankara Belediyesi'nce hazırlanmıştır. Proje Ankara Belediyesi ve Kent-Koop işbirliği ile yürütülmektedir.

Proje, Ankara'ya çağdaş-sağlıklı bir kent parçasının kazandırılması ve bir işbirliği modelinin uygulanıp, yaygınlaştırılmasını amaçlamıştır.

Batıkent yaklaşık 300 bin kişinin yaşayacağı, 60 bin konutun yerleşeceği bir büyüklükte tasarlanmıştır.

Batıkent Projesinde, 20 ilkokul, 40 kreş, 20 ortaokul, 7 lise ve dengi meslek lisesi, 2 ana-çocuk sağlığı merkezi ve 8 sağlık ocağı, 660 yataklı hastane, camiler, kültür ve eğlence merkezleri, yeşil alanlar, alış-veriş merkezleri gibi tüm sosyal altyapı gereksinimleri yer almıştır.

Batıkent'te kişi başına yaklaşık 20 m² yeşil alan düşmektedir.

Batıkent'in kent merkezinde bir İslam Kültür ve Toplum Merkezi'nin de yapımı tasarlanmaktadır.

. Batıkent Projesi'nin yatırım büyüklüğü 1984 fiyatlarıyla 271 milyar TL. dir. Proje, üretim ve yatırım büyüklükleri ile ülkemizin en büyük projeleri arasında yer almaktadır,

Batıkent Projesi bir işbirliği modeli çerçevesinde uygulanmaktadır. Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim ve bir sivil toplum kuruluşu olan Kent- Koop, modeli birlikte uygulamaktadırlar.

Kent-Koop (Batıkent Konut Üretim ve Yapı Kooperatifleri Birliği) 17 Ekim 1979'da 13 kurucu kooperatifin biraraya gelmesiyle kurulmuştur. 1984 yılı sonunda Kent-Koop ortağı kooperatiflerin sayısı 93'e, Batıkentlilerin sayısı ise 25 bin'e ulaşmıştır. Ayrıca Ankara Belediyesi'de tüzel kişilik olarak Kent-Koop ortağı bulunmaktadır. Kent-Koop Batıkent'te yaşayacakları kooperatiflerde örgütlenmekte, kooperatiflerin her türlü denetimini yapmakta ve proje hazırlanmasından, inşaatların kontrolörliğüne ve kredi • sağlanmasına kadar bir dizi çalışmayı yerine getirmektedir. ;;

Batıkent'te ilk konutların temeli 25 Ağustos 1980'de atılmıştır. Ankara Belediyesi'nden Kent-Koop'a ilk tapuların 7 Haziran 1981'de verilmesiyle İlk yoğun konut üretimine 29 Ağustos 1981, ilk çok katlı konut üretimine ise Cumhurbaşkanı Sn. Kenan EVREN'in temel atmasıyla 30 Mayıs 1982 günü başlanmıştır.

Batıkente ilk konutlar 13 Kasım 1983 günü teslim edilmiştir. Şimdi Batıkent'te 516 aile oturmaktadır.

İlk iskan bölgesinde ilkokul, çocuk bahçesi, 15 bin fidanın yer aldığı 3 ağaçlandırma alanı ve alış-veriş merkezinin bulunduğu yere düzenli işleyen otobüs ve dolmuş servisleri de bulunmaktadır.

Batıkent'te yapımı süren konutların sayısı 15 bina ulaşmıştır. Bu konutların büyük bir bölümü iskâna hasırlanmaktadır.

Kent-Koop'un uygulamakta olduğu işbirliği modeli benimsenip, yaygınlaşmaya başlamıştır.

Kent-Koop 1984'te kuruluşunun 5. yılını kutlamıştır. Kent-Koop'un kuruluşunun 5. yılında Batıkent modeli diğer kentlerimiz için de örnek model oluşturmaktadır. İzmir, Elazığ,

Bursa ve Tarsus Belediyeleri başta olmak, üzere çok sayıda kentimizden Batıkent modelini uygulamak üzere başvurular olmaktadır.

İzmir Belediyesi He Egekent, Elazığ Belediyesi ile Doğukent, Bursa Belediyesi İle Değirmenli kızık ve Tarsus Belediyesi ile projeler için sözleşmeler imzalanmış ve Egekent Projesi tamamlanarak 29 Eylül 1984'te ilk temeller atılmıştır.

öte yandan diğer kentlerimizden de Kent-Koop'a yoğun başvurular sürmektedir.

m YENİMAHALLE BELEDİYESİ

Kazan Belediyesi yıllar önce kurulmuş olmasına rağmen, 25 Mart 1983 mahalli idareler seçimleriyle birlikte ilçemiz merkezinde de ilk belediye seçimi yapılmıştır, Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyüyen, devleşen illerimizde 3030 sayılı kanunla METROPOLİTEN BELEDİYELER kurulmuştur.

25 Mart 1983 tarihine kadar Ankara'da tek belediye ve İlçemizde de bir şube müdürlüğü bulunuyordu. Bu tarihten itibaren ilçe merkezinde, Altındağ, Çankaya, Mamak, Keçiören'de olduğu gibi BELEDİYE kurulmuştur.

Belediyemizin ilk başkanı MUSTAFA VURAN'dır. Vuran'ın asıl mesleği avukatlıktır.

Belediye Meclisi 37 kişiden meydana gelmiş olup, bu ilk mecliste siyasi partilere göre dağılım şöyledir :

27 üye Anavatan Partili

10 üye Sosyal Demokrat Halkçı Partilidir.

Belediye Meclisi üyelerinin isimlerini şu şekilde belirtmek mümkündür.

ANAP

Hüseyin Yılmaz

Haşan Hüseyin Al taş

Halit Masattı

Turgut Ergun

Şeref Sarımuratoğlu

Mehmet Yüce!

Bilal Başer

Rahim Alparslan

Nedim Aydın

Ahmet Kahraman

Hamit Demirel

Umur Cömert Sadık Manav

Selahattin Onâlan

Ali Kaya

Adem Akbaş

Yaşar Sınacı

Ömer Sırmı Kafalı

Ömer Faruk öktem

Recai Aydoğdu

Zeki Demir

Adnan Soyuğuriu

Kemâl Turancı

Ramazan Tosun

Cumhur Coşkun
Fahri Kaymaz
Muzaffer Erol

SODEP

Teyfik Çavdar
Rukiye Satman
Satılmış Yılmaz
Ahmet Uyanık
Mehmet Gürol
Faruk Coşkun
Sedat Vural
Raşit Kabasakal
İbrahim Usufu
İzzet Yılmaz

Belediye Meclisi içinden Belediye Encümenine 4 üye seçilmektedir. Encümen belediye teşkilâtındaki bazı müdürlükler ile Belediye Meclisi için* den seçilen üyelere *mevdana* gelir Belediyenin her konuda kararlarının alındığı merciidir.

1984 çalışma döneminde Encümen tarafından 3116 karar ve Belediye Meclisi tarafından da 2119 karar olmak üzere toplam 3335 karar alınmıştır.

Belediye 1580 sayılı kanun ve diğer kanunlarla verilen görevleri teşkilât şemasında bulunan birimler eliyle yürütür.

Teşkilât şemasında, Başkanlık Makamına direkt bağlı olan müdürlüklerin (birimlerin) yanı sıra, başkan yardımcılıkları da bulunmaktadır. 1984 - 1985 çalışma döneminde idari, mali ve teknik olmak üzere üç başkan yardımcılığı bulunmaktadır, idari Başkan Yardımcılığını Belediye Meclisi üye» leri içinden Makina Mühendisi Ramazan TOSUN, Mali Başkan Yardımcılığını (memur) eğitimci-öğretmen Eren AYRAL ve Teknik Başkan Yardımcılığını da bir müddet (memur) Mimar K. Erkut ULUĞ, daha sonra (memur) inşaat Mühendisi Raşit YALÇIN yürütmektedirler.

Belediye, yapmakta olduğu çalışmaların Basın-Yayın Müdürlüğü ile kamu oyuna duyurmaktadır. 1984 çalışma döneminde 8 adet aylık basın toplantısı yapılırken 2 adet radyo haberi ve 6 adet TV haberi yayınlamıştır. Ayrıca, belediye çalışmalarından görüntülerle düzenlenmiş 411 haber, yorum ve demeç gazetelerde yer almıştır. Ülke çapında ilk defa YENİMAHALLE'NİN SESİ isimli bir gazeteyi aylık olarak 8 sayı çıkaran Belediye, bu suretle de ilçemizde bir gazete noksanlığını tamamlama gayreti içine girmiştir.

Belediye Hukuk İşleri Müdürlüğü eli ile hukuki konularını halletmekte olup, 1985 yılında 2 avukatla bu görevi yapmıştır. 1984 çalışma döneminde mahkemelerde 94 davayı takip ederken, 1985 çalışma döneminde 114 davayı takip etmiştir.

Zabıta Müdürlüğü, zabıta memurları eli ile, Belediye sınırları içinde beldenin düzeninin, halkın huzurunun sağlanması ve sağlığının korunması amacıyla çıkarılan kanun, tüzük ve yönetmelikleri uygulayarak görev yapmaktadır.

Zabıta Müdürlüğü, çeşitli karakollarla hizmet yürütmektedir. Bu karakollar : Yenimahalle (Merkez), Karşıyaka, Şentepe, Çiftlik, Etimesgut kara- kolları ile Pazar Denetim Amirliğidir.

1984 çalışma döneminde 65'i zabıta memuru olmak üzere toplam 96 personeli ve 13 aracı (taksi, pikap vb) bulunmaktadır. Gene bu dönemde Zabıta Müdürlüğü çeşitli denetimler yapmış, şikâyetleri değerlendirmiş olup, (6.7.1984 - 1.6.1985) tarihleri arasındaki faaliyet özeti şu şekildedir.

Normal	ihbar	1608 S.k. zabıt	1580 Tu- tanak	394 Tutanak	Durum Sapterna Tutanak	151 Tutanak	Şikâyet
28911	25542	1251	246	150	88	2	1752

ilçede her türlü esnafın, ticaret erbabının (Bakkal, fırın, berber, pastane, lokanta, kahvehane, benzinlik, gazete bayii, kırtasiye; vb... her türlü iş) bütün işlerini yürütebilmesi için önce, bir ruhsat alması gerekir. Bu ruhsat (açma izni) ve usulsüzlükten (kapama) iş ve işlemlerini Küşat ve Sınıf Tayin İşleri yürütür. Bu müdürlük 1984 çalışma döneminde 1202 müracaatın 865'ine ruhsat vererek 3.361.803.— TL. gelir temin ederken, 1985 çalışma döneminde ise 1091 müracaatın 1106'sına ruhsat vermiş ve 10.184.452.— TL. gelir elde etmiştir. Ayrıca, 1985'de 498 esnafa hafta tatili ruhsatı vererek (esnafın hafta tatillerinde de açık bulundurulması) 10.989.565.— TL'si gelir sağlamıştır.

Belediye çalışmaları için gerekli olan her türlü araç, gereç, makina, eşya, demirbaş, kırtasiye vb.'nin satın alınmasını Satmalına ve İhale Müdürlüğünce yapmaktadır. 2.10.1984

ile 17.5.1985 tarihine kadar 269.366.100.— TL'lık satınalma yapılırken, 1985 çalışma döneminde 767.101.786.— TL'lık satınalma gerçekleştirilmiştir.

İlçemizde, ücret ve fiyatların denetlenmesi, mat ve hizmet arzının kesintisiz sağlanması, kent içi ulaşım araçları ücretlerinin tesbiti, beldemizdeki her türlü ölçü ve tartı aletlerinin muayene ve denetimlerini iktisat işleri Müdürlüğü yapmaktadır. 1984 çalışma döneminde 2006 denetim yapılmış ve ayrıca 9477 adet ölçü ve tartı aleti muayene edilmiş, 8936 aleti damgalanmış, 545 ölçü ve tartı aleti uygun görülmediğinden iptal edilmiştir. Aynı müdürlük, 1 Ocak 1985 ile 10 Kasım 1985 tarihleri arasında 2844 denetim yapmış, 5001 aleti muayene etmiş, 4729 aleti damgalanmış (normal görmüş), 272 aleti de normal görülmediğinden iptal etmiştir.

Belediye Sağlık işleri Müdürlüğü, esnafı üç aylık vize muayenesi, sağlık kontrolü, gıdaların sağlık açısından denetimi, çevre sağlığını düzenlemek, İskan ruhsatı alacak yapıları insan sağlığı bakımından kontrol etmek, cenaze ve defin işlemleri ve belediye personelinin sağlık iş ve işlemlerini yürütür. 6.7.1984 ile 1.6.1985 tarihleri arasında 153 esnaf kontrolü, 1987 hasta muayenesi, 923 cenaze işlemi, 1875 küşat sağlık işlemi, 155 şikâyet, 163 iskân ruhsatı işlerini yürütmüştür.

Belediyenin bina ve tesislerinin bakımı, ısıtılması, korunması ve diğer idari işlerini Destek Hizmetleri Müdürlüğü yapmaktadır.

İlçemizde gecekondular meselesine Gecekondular ve Sosyal Konutlar Müdürlüğüne çözüm aranırken, kaçak yapılaşmayı önlemek, toprak kazı ruhsatı, temel inşaat ruhsatı, yapı kullanma izninin Verilmesi işini Yapı Kontrol Müdürlüğü tarafından yapmaktadır. 1984 çalışma döneminde 78 adet toprak kazı ruhsatı, 77 adet temel ruhsatı, 64 adet yapı kullanma izni verilirken 302 adet kaçak yapıyı ekipler tarafından tasfiye edilmiş, 15 adet inşaat denetimleri sonucu mühürlenmiştir.

İlçedeki gelişmelere paralel olarak harita atımlarının yapılması, 2981 sayılı kanuna göre tapu tahsis belgelerinin verilmesi, yeni kurulacak mahallelerin sınırlarının tesbiti, arsa ve emlak iş ve işlemleri Emlak ve İstimlak Müdürlüğüne yapılır. 1984 çalışma döneminde bu müdürlük 380 adet hali hazır harita temin ederken 5000 adet tapu tahsis belgesi vermiştir. . . . •

1 İlçenin imar durumunun düzenlenmesi, imar planlama işlerinin yapılması, iskân ruhsatlarının verilmesi, proje' tetkiklerinin yapılarak onanması, mahallelerin ıslâh imar planlarının yapılması gibi işlerde İmar Müdürlüğüne yapılır. 1984 çalışma döneminde 50 adet mimari proje onayı, 50 adet ısı yalıtım projesi, 11 adet kalorifer projesi, 35 adet betonarme projesi onanmıştır. 279 adet ruhsat verilmiş ve Güventepe, Burç, Etimesgut ve Elvan bölgelerinin ıslah imar planları ele alınmıştır.

İlçedeki yeşil alan, park ve bahçelerin düzenlenmesi, bakımı, yenilerinin yapılması görevlerini de Park ve Bahçeler Müdürlüğü yapar. 1984 çalışma döneminde 6350 adet fidan mahallelere dikilmiş, yol ve parklara

10.0 adet fidan ilâve edilmiştir. Aynı dönemde 2 adet futbol sahası, 1 adet basketbol sahası yapılırken, 25.000 adet çiçek üretilerek parklara ve refüjlere dikilmiştir. 19.500 adet yapraklı ağaç ve çalı dikilmiştir. Ayrıca İvedik Caddesi üzerinde ilçeye giriş çimlenerek yeni bir görünüm kazandırılmıştır.

Belediyenin çeşitli araç ve iş makinalarının tamir, bakım ve onarımları da kendi atölyelerinde Bakım ve Onarım Müdürlüğüne yapılmaktadır. 1986 Ocak ayındaki duruma göre belediyenin makina parkında bulunan araç sayısı şöyledir:

	73
Kamyon Çöp Kamyonu İş makinası Diğer araçlar	42
	44
	94

Toplam araç sayısı

253

İlçemizin çöplerinin alınması, temizliğinin yapılması da Belediye Temizlik İşleri Müdürlüğüne yerine getirilir. Müdürlük, hizmetlerini Y. Mahalle, Karşıyaka, Gazi Mahallesi, Şentepe, Etimesgut, Varlık, Toptancı Hal ve Ostim Bölge Memurluklarıyla yürütüyor. Ayrıca, Ankara Otobüs Terminalinin temizliği de bu müdürlükçe yapılır. Kanalizasyonu olmayan bölgelerde* ki fosseptik çukurlarının temizliği ve sinekle mücadelede bu müdürlükçe yapılır. 1984 çalışma döneminde 1 yılda 140.200 ton çöp toplanmıştır. Müdürlükte bu dönemde 366 adet çöpçü (temizlikçi) eleman çalışmaktadır.

Belediyenin yol, kanal, asfalt ve benzeri çalışmalarını Fen İşleri Müdürlüğü yürütmektedir.

Asfalt çalışması olarak 1985 yılında 25 mahallede 162 cadde ve sokakta 23.265 m. uzunluğunda 140.341 m³ tutarında yeni yapım; 6.665 m. uzunluğunda 54.800 m³ tutarında ikinci kez kaplama ve 30670 m² tutarında asfalt onarımı yapılmıştır. Bu çalışmaları için 35546 ton asfalt malzemesi kullanılmış ve toplam maliyet 576.083.983.— TL olarak hesaplanmıştır.

Yol çalışması olarak 1985 yılında 26 mahallede, 194 sokakta stabilize malzeme serilerek 92.478.400.— TL. maliyet bedelli 61953 m. uzunluğunda malzemeli bakım, 12 sokakta 3190 m. yol açımı ve genişletilmesi) 9 cadde

ve sokakta 12.776.307.— TL tutarında 7120 m. uzunluğunda yeni bordür döşenmesi, 17 cadde ve sokakta 15.054.853.— TL. tutarında 16050 m. uzunluğunda bordür onarımı ve düzenlenmesi yapılmıştır.

Kanal çalışması olarak 1985 yılında toplam 33068 m. uzunluğunda muhtelif kanal döşeme işlemi yapılmış, bu çalışmalar 114.407.324.— TL'na mal olmuştur. 1985'de 874 kanal arıza şikâyeti bildirilmiş bunun 74 adedinde malzemeli, 721'i malzeme kullanılmadan arızası giderilmiş, kalan 129 adedi şahsın kendi kanalı olduğu için müdahale edilmemiştir.

A) YENİMAHALLE BELEDİYESİ PARK VE BAHÇELER MÜDÜRLÜĞÜ YEŞİL ALANLARI

	ADEDİ	M*
YENİMAHALLE İLÇESİ YEŞİL ALAN DURUMU		
PARK VE BAHÇELER MÜDÜRLÜĞÜNE AİT YEŞİL ALAN		18.33
CINSİ	5	9
Çocuk Bahçesi Dinlenme Parkı	7	8.410
Dinlenme Parkı + Çocuk Bahçesi '	1	38.65
Spor Sahası Yaya Bölgesi Yeşil Alan		0
Park ve Bahçeler Md. ait YA Top.	3	6.900
Yenimahalle İlçe Nüfusu Nüfus yoğunluğu	1 270016	77,03
Kişi başına düşen aktif yeşil saha Dünya standartlarında	244 kişi/ha	0,28 mVKişi
Bİ Belediyeye ait diğer pasif yeşil alanlar :		5,7 mVKişi
Karşıyaka Mezarlığı Belediyeye ait yeşil alan Toplamı		
Kişi başına düşen alan	942.000 M ²	
C) Kamuya ait yeşil alan Toplamı :	1.019.000 M ²	
Atatürk Orman Çiftliği	4 MVKişi	
Şeker Fabrikası Alanı		
Tarım Bakanlığı Alanı	3.773.000 M ²	
Kamu + Belediye Toplam yeşil alan		
Aktif + Pasif yeşil alanın nüfusa oranı	4.792.000 M ²	17 MVKişi

Listeden anlaşılacağı gibi Belediyemize ait aktif yeşil alan (Çocuk bahçesi, sp<?r tesisi, dinlenme parkı), 0.28 MVkişidir.

Bu oran 1980 yılı sayımına göre yapılmıştır. 1985 yılı sayımına göre yapıldığından oran daha da düşecektir.

Dünya standart! 5-7 mVKişi iken, ilçemizde bu miktar 2 mVKişi olup, belediyenin başarılı çalışmaları bu oranı yükseltecektir.

NO.	PARKIN ADI	KONUMU	İLÇESİ	YAPIMI	REVIZE	ALANI
1	Barış I. ÇB.	10314 ada 1 parsel Barış Cd. 96. Sk,	!	; 1977	—'	3820
2	Barış II. DP.	10210 ada 2 parsel Barış Mh. 99. Sk. S.D.Y.	/ Y. Mahalle	1978	' — —	1000
3	Batı I. ÇB. DP.	Mesa Batı Sitesi	/ » - ■	1978	—	1750
4	Çiğdemlepe DP.	Çiğdemtepe Mb.	/ 's	—	—	1500
5	Demetevler I. ÇB.	Demetevler 1. Cd. 2. Sokak	/ '.	1978	—	600
6	Gayret ÇB.	8224 ada 1 parsel ivedik Cd. 1. Durak	»	1978	—	750
7	Gazi I. DP.	Gazi Mh. 5935 ada 1 parsel Silahtar Cd. Şenol A.		1975'	—	1560
8	Gazi II. ÇB.	Gazi Mh. 7242 ada 11-12 parsel önu Mümtaz Gümüş Sk. Yavuz Kanat		1968	—	1500
9	Gazi III. ÇB.	Gazi Mh. 5188 ada 35-36 parsel önu Saatli Sk. Dilmen Özata Sk.	»	1968	—	1560
10	Gazi IV. ÇB.	Gazi Mh. 6081 ada 2 parsel Afet Sk.				700
11	istasyon Mh. ÇB.	Etimesgut istasyon Cd. 8562 ada 4 parsel				2350
12	Macun DP. ÇB.	7255-7618 ada önu Macun Mh.		1979		2000
13	Varlık DP. ÇB.	Varlık Mh. 5783 ada Yakacak Sk. Yeni Kapı Sk.	>	— ,	1976	7000
14	Y. Mahalle I. DP.	Y. Mahalle 8049 ada 10 parsel 5. Du. Taşkın Sk. Ra- gıp Tüzün Caddesi		1954	mmmm'	'4000
15	Y. Mahalle II. ÇB.	PTT. Yâni Y. Mahalle 9305 ada 1 parsel R. Tüzün Cd.		1959	'	, 1450
16	Y. Mahalle III. DP.	Y. Mahalle 50. Yıl Yetiştirme Yurdu Bahçesi	V'	1977	—	18000
17	Yenimahalle IV. DP,	8112 ada Oğuzlar Sk; Damladol Sk.		1977		
18	Yenimahalle V. ÇB.	8086 ada okul yanıt Miralay Nazım Bey Sk. Aşkın Damladol Sk.	»	1954	— —	■ 4000
19	Yenimahalle ÇB. DP.	8458 ada 3 parsel Güney Sk. Çatalkaya Sk.	S	1970	'■ —	■1450
20	Y. Mahalle VIIJ ÇB.	Y. Mahalle 8007-8442 ada arası De^eboy Sk. Şarkı S.	S	1981	' — ■ —	4550
21	Y. Mahalle VIII. ÇB,	Y. Mahalle Cengiz Sk. ada Narin Sk,	B	1982	" — —	1089
22	30 Ağustos ÇB.	Etimesgut 8700 ada 9 parsel	X	1976	—	2030
33	Bankacılar Spor T,	Bankacılar Sk. 8524 ada 1 parsel		1982	' — —	4740
24	Kale tepe ÇB.	Kşetetepe,Mh.		1978	—	2490
25	Y. Mahalle 9	Bankacılar'		1985	—	3000
26	Y. MahaWe 10	Rogıp Tüzün girişi	»	1984	■ — "	350

■ . ■ ■ ■ ■ / ■ ■ ■ ■
YENİMAHALLE BELEDİYESİ PARK VE BAHÇELER MÜDÜRLÜĞÜ YEŞİL ALANLAR!

NO.	PARKIN ADI	KONUMU	İLÇESİ	YAPIMI	REVİZE	ALANI
1	Barış I. ÇB.	10314 ada 1 parsel Barış Cd. 96. Sk.	- f	1977		3820
2	Barış II. DP.	10210 ada 2 parsel Barış Mh. 99. Sk. S.D.Y.	} Y. Mahalle	1978	' -	1000
3	Batı I. ÇB, DP.	Mesa Batı Sitesi	i %	1978	-	1750
4	Çiğdemtepe DP.	Çiğdemtepe Mb.	i '	-	-	1500
5	Demetevler I. ÇB.	Demetevler 1. Cd. 2. Sokak	S	1978	-	600
6	Gayret ÇB.	8224 ada 1 parsel İvedik Cd. 1. Durak	S	1978		750
7	Gazi I. DP.	Gazi Mh. 5935 ada 1 parsel Silahtar Cd. Şenol A.		1975	-	1560
8	Gazi II. ÇB.	Gazi Mh. 7242 ada 11-12 parsel önü Mümtaz Gümüş Sk. Yavuz Kanat		1968	- ■	1500
9	Gazi İti. ÇB.	Gazi Mh. 5188 ada 35-36 parsel önü Saatli Sk. Dilmen Özata Sk.	9	1968	*	1560
10	Gazi IV. ÇB.	Gazi Mh. 6081 ada 2 parsel Afet Sk.			-	700
11	İstasyon Mh. ÇB.	Etimesgut İstasyon Cd, 8562 ada 4 parsel		-	.	2350
12	Macun DP. ÇB.	7255-7618 ada önü Macun Mh.		1979		2000
13	Varlık DP. ÇB.	Varlık Mh. 5783 ada Yakacık Sk. Yeni Kapı Sk.	>	-	1976	7000
14	Y. Mahalle I. DP.	Y. Mahalle 8049 ada 10 parsel 5. Du. Taşkın Sk. Ra- gıp Tüzün Caddesi	»	. 1954	mmmm ■	4000
15	Y. Mahalle II. ÇB.	PTT. Yanı Y. Mahalle 9305 ada 1 parsel R. Tüzün Cd.	S	1959	-	1450
16	Y. Mahalle III. DP.	Y. Mahalle 50. Yıl Yetiştirme Yurdu Bahçesi		1977	-	18000
17	Yenimahalle IV. DP.	8112 ada Oğuzlar Sk. Damladol Sk.		1977	-	350
18	Yenimahalle V. ÇB.	8086 ada okul yanıt Miralay Nazım Bey Sk. Açkın Damladol Sk.	£	1954	\	4000
19	Yenimahalle ÇB. DP.	8458 ada 3 parsel Güney Sk. Çatalkaya Sk.		1970	-	1450
20	Y. Mahalle VII. ÇB.	Y. Mahalle 8007-8442 ada arası De>reboyl Sk. Şarkı S.		1981	-	4550
21	Y. Mahalle VIII. ÇB.	Y. Mahalle Cengiz Sk, ada Narin Sk,	B	1982		1089
22	30 Ağustos ÇB.	Etimesgut 8700 ada 9 parsel	X	1976	-	2030
33	Bankacılar Spor T.	Bankacılar Sk. 8524 ada 1 parsel		1982	■ -	4740
24	Kalötepe ÇB.	Kaitepe - Mh.		1978	-	2490
25	Y. Mahalle 9	Bankacılar		1985		3000
26	Y. Mahalle 10	Ragıp Türün girişi		1984	' -	350

Dünyanın en büyük hacimdeki küçük sanayi sites ilçemiz sınırları içerisinde. Ergazi, Yuva ve Macun Köyleri arasında kalan 3 milyon m²lik alanda kurulmuştur.

Türk kooperatifçilik hareketinin en güzel örneği, Türk esnaf ve sanatkârının el emeği, göz nuru, gönül birliğinin yegâne timsali OSTİM... Her biri 200 m² kapalı ve 150 m² açık alan ve 50 m² asma katı bulunan 2035 adet imalathane (Bu imalathanelerin 97 adedi 100 m² ilktir), çok katlı işhanları, 7000 konu ve ayrıca 250 yataklı tam teşekküllü bir hastahane, PTT merkez ve santral binası, iki adet cami, her çeşit ve kademede eğitim kurumları, spor tesisleri, iş hanları içinde yer alacak sergi ve toplantı salonları, Çırak Eğitim Vakfı, kalite kontrol ünitesi ve merkezi, montaj atelyesi ile diğer sosyal ve kültürel ünitelerden meydana gelen dev proje... OSTİM...

İşte Ostim, İlçemizden dünyaya açılan en önemli pencerelerden birisi. Küçük sanatkârın, imalatçının dünya pazarında söz sahibi olmaya başladığının en güzel örneği.

40.0 kişinin çalışacağı, 200.000 kişiye geçim kaynağı olacak sitenin 1984 rayiçleriyle maliyeti 35 milyar liradır.

1967 yılında kooperatif şeklinde el birliği - gönül birliği eden Türk esnaf ve sanatkârı, 1971 yılına kadar arsasını almış, tapuya tescilini yaptırmış, 1971-1973 yılları arasında arsanın arazi haritası ile iş programında yer alan tesislerin yerleşme ve tatbikat projelerini yaptırmış, 1974 yılında inşaaata başlamıştır. Sadece bina olarak düşünülmemesi gereken projede, bugün esnafın iş yerlerindeki takım, alet, tezgâh, cihazların toplamı 200 milyar liranın üzerinde bir maliyete çıkmaktadır. 1981 yılına kadar bütün yatırımlar için dışarıdan hiçbir yardım alınmamış, 1981-1985 yılları arasında 450 milyon liralık alt yapı kredisi kullanılmıştır.

OSTİM, dünyanın en büyük kapasiteli küçük sanayi sitesi-•.

Ostim'in kurucularının beş kişisi demirci biri de tornacı olup, şu andaki yönetim kurulunda Ostim'i Ostim yapan, yıllarını bu projede harcamış olan Turan ÇİĞDEM, Abdullah Nişancı, Tevfik Bayraktar, Nurettin Bingöl, İbrahim Karakoç, Osman Aydın, Esat Kızıltan bulunmaktadır. OSTİM, Turan Çiğdem'in memleketimize kazandırdığı önemli bir eserdir.

*** TÜRKÜLERİMİZ * AĞITLARIMIZ ***
OYUNLARIMIZ * ATA SÖZLERİMİZ

ANKARA VE ÇEVRESİNDE DÜZ TEK OYUNLAR

1. Mor koyun
2. Ankara koşması
3. Çiçek Dağı
4. Hüdayda
5. Badi Sabah
6. Atım Arap
7. Misket
8. Karpuz Kestim
9. Keskin oyunu
10. Kayanın bedenleri
11. Yemenimi düzeyim
12. Bombili
13. Konyalı
14. Çiftetelli
15. Mevlânâ
16. Sivastopol
17. Dalilim
18. Hoplilim
19. Dört oyunu
20. Fidayda

Karşılama olarak ikili oynanır. (1)

SÖZSÜZ OYUNLAR

1. Çarşamba - sabahî
2. Eski pazar Havası - Kaval Havası
3. Kılıç Zeybeği - Mendil Zeybeği - Yeni Kılıç Zeybeği
4. Sivastopol Oyun Havası
5. Memâl Halayı
6. Mor Koyun II.
7. Kasap Havası
8. Hicaz Oyun Havası
9. Ankara Zeybeği
10. Anadolu Oyun Havası
11. Sinsin I
12. Fidayda (2)
1. Kaşın gözün arası (Kerkük)
2. Hei hele verin geline (Kerkük)
3. Aman mor koyun meler gelir
4. Karanfil oylum oylum
5. Akan sular ben olsam - Gonduralım
6. Halay - Bugün ay ışığı
7. Bahçelerde ay doğar - Şebebîm Nenni
8. Kına havası - Merdivenden indirdiler

SÖZLÜ OYUN HAVALARI

9. Kayada gezen oğlan - Şekeroğlan
10. Çiçek dağı oyun havası
11. Atım araptır benim aman
12. Atım arap ben arap
13. Güvercin uçuverdi II. Misket II
14. Dillala - Kırdı erik ağacı
15. Kalenin bayır düzü - Kadın oyunu - Şinanay havası
16. Köçek havası - Menevşe koymuşlar gülün adını
17. Name gelin I. Suda oynar Balık - Oyun havası (3)
18. Name gelin II - Evleri var engin - Oyun havası
19. Aman bulguru kaynatırlar - Fidayda - Hüdayda
20. Harman yeri yaş yeri

OYUNLARIMIZ VE TÜRKÜLERİMİZ

Misket
Hüdayda
Altılar
Yandım Şeker
Mor Koyun
Name Gelin
Burçak Tarlası
Pazarda Kına
Köprüden Geçti Gelin
- Mor Menekşe
- Zahidern
- Aygelin
- Su Sızıyor
- Keziban
Şeker Dağın Kırıcısı
Karpuz Kestim
Sarı Kız
Suya Gider
Allı Gelin
Sarı ipek
ve
Bayram Aracı
Oyalı da Yazma
Deveyi Düzde Gördüm

1. Davul
2. Zuma
3. Kaval
4. Dilil ve dilsiz
5. Bağlama
6. Kaşık

KULLANILAN SAZLAR VE ALETLER

8. Ada düdüğü a
- Nay düdük
10. Meydan sazı
11. Cura
12. Saz
13. Darbuka
14. Dırrbuha. {4}

MİSKET

«Caminin ezanı yok İçinin
düzeni yok Çok memleketter
gezdim

Misketten güzeli yok...» diye başlanan Ankara'nın en tanınmış oyun havalarından birisidir misket... İlçemizde de bütün düğünlerin, sazlı sözlü her eğlencenin baş türküsü ve oyunudur.

Üç, dört kişi ile oynanan bu oyunda üç önemli hareket vardır.

- 1 — Duruş
- 1 — Yürüyüş
- 2 — Sekiş

Bu üç hareket günümüzde, artık üç dört kişi değil, salonlarda - meydanlarda on yirmi kişi sergilemektedir. Bu düz oyuna, ayak ve kol figürleri hakimdir.

Misket, asırlarca önce yaşanmış gerçek ve ölümsüz bir aşkı anlatmaktadır.
Misket, Yenimahalle düğünlerindeki sazların dilinde yaşamaya devam

etmektedir.

Misket, küçücük-kıpkırmızı bir elmanın adıdır. Misket elması...

Misket ufak simanın kırmızılığında daha güzel ve tatlı bir ceylân gözlü güzellik adıdır. Oyalsı, bembeyaz yazmanın arasında misket elmasının güzelliği bulunur, İşte ona sevgilisi bu bu nedenle «misket» adını takıver-

**(1 -2*3-4) i Cemil Demirsipahi, Türk Halk Oyunları,
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Folklor dizisi : 2, Ahlara 1975.**

miştir. Sevgili misketinden ayrı kalan delikanlı, hasretini, yüreğini yavuran, yanan-yakan sevgisini sazı ile dile getirir. Ayrılık, gurbet ve memleket memleket dolaşmak, misketine olan özlemini büyütür de büyütür... Yenimahalleliler misketi çok sever.

Bu sevgi devam ettikçe misket, Yenimahallelilerin yüreklerinde ve en sevinçli anlarında, düğünlerinde, aralarında yaşamasını sürdürecektir...

Ve bu sevgi, bu oyun gelecek nesillere, daha daha geleceklere de özenle aktarılacaktır.

Yıllar müziğini, bestesini, güftesini asla bozamamıştır.
Bu güzel oyunun sözlerini aynen alıyoruz :

MİSKET

Güvercinim uyur mu
Çağırırsam uyanır mı
Misket orda, ben burda
Buna can dayanır mı?

A benim aslan yârim
Dağlara yaslan yârim
Dağlar efe götürmez
Sineme yaslan yârim.

Güvercin uçuverdi,
Kanadın açıverdi.
El oğlu değil mi
Sevdi de kaçtıverdi.

A benim hacı yârim
Başımın tacı yârim
Eller bana acımaz
Sen bari acı yârim

Caminin ezan vakti,
İçinin düzen vakti,
Ben misketi kaybettim
Sonbahar gazel vakti.

Havuz başı, su başı'
Ben istemem yüzbaşı

Olursa müşir olsun
Dosta düşmana karşı

Caminin ezanı yok,
İçinin düzeni yok,
Çok memleketler gezdim
Misketten güzeli yok.

Özüm dengi yıkıldı
Şarap suya sıkıldı
Verin benim yârimi
Şimdi canım sıkıldı

Yılan kaydı kamaşa
Su neylesin yanıroşa
Mevlâm sabırlar versin
Yârinden ayrılmışa

Deniz kumsuz olur mu?
Dibi kumsuz olur mu?
Ben müftüye danıştım
Yiğit yârsız olur mu?,

Yılan aktı gazele
Gönül düştü güzeje
Vailah billâh kıyarım
Yârim ile gezene

;
[

Nakarat
ördek gölde süzülür
inci mercan dizilir
Açma misket göğsünü
Hastamız var üzülür

Nakarat
Oy farfara farfara
Ateş düştü şalvara
Ağzım dilim kurudu
Kız yalvarâ yalvara
incir koydum çekiye
Kim okuya, kim yazş
Misket düşmüş şaraba
Yidl benîm irakiya
Daracık daracık sokaklar
Kızlar misket yuvarlar
Kızlara koca bulmuyor
Kocaman kocaman kanlar...

HÜDAYDA

işte, bizim İnanımızın kahramanlığını, yığıtliğini, sevecenliğini anlatan millî oyunlarımızın en eskilerinden biri daha... Hüdayda...

Hiç bir oyuna benzemez Hüdayda... iki kişiden fazla kimse ile oynanmaz. Gözü doyuran ve hareketlerdeki düzenlilik ve ahenklikle gönüllere oturup taht kuran Hüdayda yığıtliğin sembolüdür.

«Kostak kostak, ağır-ağır» ilginç bir hava atılarak oyuna girilir. Gezilerek, meydana-meydandaki seyircilere bakışlar fırlatılarak, kahramanlık duyguları ateşlendirilir. Oyunu oynayan, önce belinden silâhını çeker, evvelâ sağa, sonra sola, tekrar sağa sallanır ve silâhını ateşler. Karşılıklı gidiş-gelişler ve yanyana sekişlerde bir vakur vardır.

Hüdayda, vazgeçilmez oyunların en başında gelen ve unutulmamış tarihî bir oyunudur.

Hüdayda, adını yıllar öne Ankara ve çevresine güzelliği, şuhluğu vs işvesiyle duyurmuş, hattâ padişaha bile rakkaslık yapmış, dünya güzeli bir dilber olan Fatma (Hüda)'dan almıştır.

Hüdayda'yı S. Şeref Erdoğan mükemmel bir roman haline yayınlamıştır. getirerek
Bu oyunun sözleri şâyıdır :

HÜDAYDA

Dama çıkme kaşa çık

Arpalar kara kılçık

Eğer bani seversen

Al bohçanı yola çık

Hüdayda da Ankarall hüdayda

Beş yüz altın yedirdik bir ayda

Beş yüz daha yedirsek ne fayda.

Dama bulgur sererler

Çıkma boyun görürler

Saçın ibrişim telli

Hançere bağ örerler

Hüdayda da samur kürklüm hüdayda

Gitti de gelmedi altayda (Altı ayda)

Başını da yesin yavrum bu sevda

Bulguru kaynatırlar

Yaylada yaylatırlar

Bizde adet böyledir

Gözeli oynatırlar

Hüdayda da köylü kızı hüdayda

Bende takat kalmadı ne fayda

Kaloş botin aldım ne fayda

Dama çattım çatmayı

Çağırın gelsin Fatma'yı

Fatmam nereden öğrenmiş

Yorgandan kol atmayı?

Hüdayda da san kızda hüdayda

Çifti çubuğu yedin bir ayda

Küpte bulgur kalmadı ne fayda :'

Gökte yıldız ellidir

Ellisi de bellidir

Yarı güzel olanın

Gözlerinden

bellidir

Hüdayda da samur saçlım

hüdayda Tarla tapan kalmadı ne fayda

Başını da yesin bu sevda

Gökte yıldız sayılmaz
Çiğ yumurta soyulmaz
Güzel seven yigitin
Hiç kolları yorulmaz
Hüdayda da Ankara'ı Hüdayda
Cepte para koymadın bu ayda
Gitti de gelmedin ne fayda?...

NAME SELİN

Eski Ankara efeleri arasında çok sevilen ve daha ziyade yaşlı efelerin oynadıkları name gelin oyunu, sağ ayağın hep beraber yem vurulmasından meydana gelen âhenk, oyuna ayrı bir çeşni ve güzellik verir.

Düğün oyunlarında oynanan bir oyundur.

Bu oyunun sözleri şöyledir :

Evleri var engin
Babası var zengin
Name benim dengim
Yandım Name gelin

Nakarat
Gelin gelin gelin
Yandım Name gelin
Bir tomurcuk gül iken
Soldum Name gelin...

Derim Name'm derim
Dillerini yerim
Saat beşten sonra
Kız sana neler derim?
Nakarat
Bahçelerde iğde
Hep dalları yerde
Benim Name'm nerde?
Çeşmelerde suda...
Nakarat
Ayağında lâstik
Baş ucunda yastık
Name ile küstük
Yandım Name gelin.
Nakarat

BURÇAK TARLASI

Sabahtan kalktım da ezan sesine
Ezan sesi *değil* kızlar, 'burçak *yasına*
Elimi salladım değdi dikene

İntizar eylerim burçak ekene
İlâhi kaynana ömrün tükene <
Aman kızlar ne zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında anam gelin olması...
Sabahtan kalktım da sütü pişirdim
Sütün köpüğünü yere taşırdım
Burçak tarlasında aklım şaşırđım
Aman kızlar ne zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında kızlar gelin olması...
Gözümün sürmesini zehir ettiler
Burçak tarlasına gelin ettiler
Aman kızlar ne zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında kızlar gelin olması...

YANDIM ŞEKER

Düz oyunların en hareketlisi, en kıvrak olanıdır. Yürüme ve sekiş figürlerine, kolların ahenkli hareketi de eklenirse zevkli ve seyrine doyum olmayan bir oyundur. Keza sazla, üç ilâ dört kişi tarafından oynanır.

Bu güzel ve hareketli oyunun sözleri şöyledir :

Kayadan bakan oğlan
Kâhkülü sarkan oğlan
Gece gelme gündüz gel
Horozdan korkan oğlan.

İrafa koydum kutu
Herkes yerine muytu
Gelinler tatlı olsun
Kaynana temiz dursun

Yandım şeker oğlan
öldüm bekâr oğlan
Akşama çabuk ge!
Canım çıkar oğlan

Yamadan gel yamadan
Aman şeker oğlan
Kan damlıyor kamandan
Yandım şeker oğlan
Böyle sevda mı olur?
Aman şeker oğlan

Beni iste babamdan
Yandım şeker oğlan

MOR KOYUN

Morkoyun da Ankara'nın eski bîr oyunu olup, iki ilâ dört kişi tarafın* dan oynanır. Bu oyuna da kol ve ayak hareketleri hâkimdir. Karşılıklı eş tutularak açılıp kapanma hareketleriyle kendisine has bir güzelliği vardır. Dört kişinin bir noktada toplanıp hafif sağa meylederek açılmaları açılan bir gül goncası güzelliğindedir.

Bu güzel oyunun sözleri de şöyledir :

Aman - Mor koyun meler gelir

Mor koyun dağdan gelir

Dağlar deler gelir

Hakikatli yâr olsa

Uykuyu böler gelir...

Aman - Mor koyun meşelerde

Gül yağlı şişelerde

Eller evine gitmiş

Biz kaldık köşelerde

Aman - Mor koyun kuzusuna

Can kaynar bazısına

Ne deyimde ağlayım

Alnımın yazısına...

Gül suyu bağdan gelir

Al topuk beyaz gerdan

Hergün pınardan gelir

Kar yağar kar dağına

Gül koymuş bardağına

O yâr bizi davet etmez

Gül sine çardağına

Esine de yavrum eşine

Gül koymuş dal fesine

Doyulmuyor

o yârin civesine.

BİRADIR

Aman İyi olurda Sincan'ımın ekini

Doktor beyde kesiverdi kâkülü

Kim olacak da koca köyün vekili

Baba günü göremedik birader

Aman üstüme altılarda bir kilim

Yedim yağlı kurşunu da oy tutmuyor dilim

Barabelii tabancam belimde erişmez elim

Baba günü göremedik birader

Hele yola durmuş da karasından dışından

Tövbeler tövbesi of of öpem başından

Dağlar aciz oldu da zalim oy gözüm yaşından

Baba günü göremedik birader

DELİ GÖNOL

Coşuna da deli gönül coşuna

Allah ayrılık vermesin kullar başına

Beyit olsam şu musalla taşına

Glmeynoee kardeş seni unutmam

Hatini de deli gönül hatini

Aramazlar gurbet elde yitene

Ak göğsün üstünde çalı diken

Bitmeyince ben sizleri unutmam
Ahtım kaldı da Şu kaplanın postunda »
O da benim canım almak kastında
Döne döne de teneŐirin üstünde
Bitmeyince ben sizleri unutmam

«OYALI DA YAZMA

Oyalı da yazma başında
Oyası var kaşında
Yeter bekleddiklerin
Çeşmelerin başında
Eymeli yavrum eymeli
Fistan yere değmeli
Bir yiğidin sevdiği
Dünyalara değmeli
Ben amudu dişledim
Sapını gümüşledim
Sevdiğimin ismini
Gömleğime işledim
Eymeli yavrum eymeli
Fistan yere değmeli
Bir yiğidin sevdiği
Dünyalara değmeli

MUCİP ARCIMAN» (x)

«DEVEYİ DÜZDE GÖRDÜM

Deveyi düzde gördüm
Sürmeyi gözde gördüm
Şükür olsun Mevlâma
Seni bu güzde gördüm
Di kız gel, gel yanıma
Seni saram canıma
Seni görmezsem bu güz
Kıyarım ben canıma
Deveyi düz öldürür
Sürmeyi göz öldürür
Yiğidi -kılıç kesmez
Bir acı söz öldürür
Di kız gel, gel yanıma
Seni saram canıma
Seni görmezsem bu güz
Kıyarım ben canıma

Ankaralı RIFAT BALABAN» (x)

«SUYA GİDER ALLI GELİN

Suya gider allı gelin has gelin
Topukların nokta nokta has gelin
Bu güzellik sana has gelin
Bilmiyon mu benim sana yandıgım
Ellerin koynunda garip kaldığım
Suya gider su testisi doldurur
Eve gelir gül benzini soldurur

(x) S. Şeref Erdoğan, Artkaram, a.g.e

Bu dert beni ifâh etmez öldürür
Cümle âlem bilir benim sana yandığım
Ellerin köyünde garip kaldığım
Suya gider sü testisi elinde
Allar giymiş etekleri belinde
Kara kız da cümle âlem dilinde
Bilmiyon mu benim sana yandığım
Ellerin koynunda garip kaldığım
Ayağına giymiş sırma ediği
Ağlayı ağlayı aştı gediği
Gine oldu efelerin dediği
Alem bilir benim sana yandığım
Etlerin köyünde garip kaldığım

FEHMİ EFE» (X)

«SARI İPEK

San İpek bükerim
Hasretini çekerim
Şu zülfünden bir tel ver
Kefenime dikeyim hayırsız oy, oy
Sarı ipek sarayım
Yoktur benim ayarım
Sen zannetme unuttu
Her geçenden sorarım hayırsız oy, oy
Parnağında mühür var
Yüreğimde kahir var
Sen bu yerden gideli
Kadehimde zehir var hayırsız oy, oy

Aakara'Et BAYRAM ARACI' dan» (x)

CAFIYEM

Evlerinin önü de bir kuru dikme
Seviyom Cafiyem boynunu bükme
Vasiyetim olsun sen suya gitme
Helkeler de kollarına zor gelir
Evlerinin önü de Cafiyem ardıç ağacı
Ben derdime de bulamadım İlacı
Zalim anan seni bana vermiyor
Sen bana kardeş de ben sana bacı

Evlerinin önü Cafiyem camiye karşı

(x) S. Şeref Erdoğan, Artkaram, a.g.e

Yıkılmış duvarı da kalmamış taşı
Avcı bile vurmazda yaralı kuşu
Söz verdinizde gelinm'oldun illere?-.
Ne yüksekimişde Cafiyem sizin avlunuz
Benim ile de küs geziyor gâvur oğlunuz
Senin ile de böylemiydi gavlimiz
Söz verdin de gelinm'oldun illere?...
Bağlarına vardım da bağlar bozuldu
Jandarmalar da karakola dizildi
Bizim evrakta Yuva Köye yazıldı
Söz verdin de gelinm'oldun illere?

«KARPUZ KESTİM

Karpuz kestim kan gibi
Kızın gönlü var gibi
Açtım yorganı baktım
Taze yağmış kar gibi
Yâr yâr aman ayırlamam
O kız da seni beni ağlatır (Aman)
Sevdalımın gözleri yoldadır (Aman)

Karpuz kestim yiyen yok
Hâlin nedir diyen yok
Yenile bir yâr sevdim
Gözün aydın diyen
Yâr yâr aman ayırlamam
O kız da seni beni ağlatır (Aman)
Sevdalımın gözleri yoldadır (Aman)

Karpuz kestim kırmızı
Şu gelen kimin kızı
Gerdanında beni var
Sandım seher yıldızı
Yâr yâr aman ayırlamam
O kız da seni beni ağlatır (Aman)
Sevdalımın gözleri yoldadır (Aman)
Karpuz kestim tazeden

Yavrum al bir kerem **GENÇ ÖSMAN» U)**
Sefasını sümemiş
Güzei âşıkına nazeden
Nakarat

Suya gider su testisi doldurur
Eve gelir gül benzini soldurur
Bu dert beni iflâh etmez öldürür

Cümle âlem bilir benim sana yandığım
Ellerin köyünde garip kaldığım
Suya gider su testisi elinde
Allar giymiş etekleri belinde
Kara kız da cümle âlem dilinde
Bilmlyon mu benim sana yandığım
Ellerin koynunda garip kaldığım
Ayağına giymiş sırma ediği
Ağlayı ağlayı aştı gediği
Gına oldu efelerin dediği
Alem bilir benim sana yandığım
Ellerin köyünde garip kaldığım

FEHMI EFE» (X)

«SAF İPEK

Sarı ipek bükerim
Hasretini çekerim
Şu zülfünden bir tel ver
Kefenimi dikeyim hayırsız oy, oy

Sarı .ipek sarayım
Yoktur benimayarım
Sen zannetme unuttu
Her geçenden sorarım hayırsız oy, oy

Parmağında mühür var
Yüreğimde kahr var
Sen bu yerden gideli
Kadehimde zehir var hayırsız oy, oy

Ankara'lı BAYRAM AHACS'dan* (x)

CAFİYEM

Evlerinin önü de bir kuru dikme
Seviyom Cafıye'm boynunu bükme
Vasiyetim olsun sen suya gitme
Helkeler de kollarına zor gelir
Evlerinin önü de Cafiyem ardıç ağacı
Ben derdime de bulamadım ilâcı
Zalim anan seni bana vermiyor
Sen bana kardeş de ben sana bacı
Evlerinin önü Cafiyem camiye karşı

(x) S. Ş.«fEf Erdoşdu, Anksram, a.Q.«

GENÇ OSMAN» U)

«SARI KIZ

Sarı kızın saçları
Oynar omuz başları
Sarı kızı alırım
Vermiyor kardaşları
Aman aman sarı kız
Yatılmıyor yalnız
Sarı saçın yaş durur
Yel vurur dolaştırır
Şu benim mektubumu
Yâre kim ulaştırır
Aman aman sarı kız
Yalvarırım sarı kız
Yeşil ipek bükeyim
Derdim kime dökeyim
Perçeminden bir tel ver
Kefenime dikeyim
Aman aman sarı kız
Yalvarırım sarı kız.» (x)

SİLLE

Şu silleden gecede geçtim
Görmedim annem annem
Acı tatlı sularından içtim ölmedim annem annem
Amanın sille siile sille
Seviyom bile bile bile (Nakarat)
Ankara'nın dört bir yanı
Efeler annem annem annem
İçer içer mest olurda
Güzeller annem annem annem (Nakarat)

ÇEKİRGE

Çekirgemi salverdim yazıya
Ot koymadı koyun ile kuzuya
Hoplayıver çekirgem, zıplayıver çekirgem
Benim de güzel çekirgem
Çekirgemin ayağında nalini
Ben de sandım kaymakamın gelini
Hoplayıver çekirgem, zıplayıver çekirgem
Benim de güzel çekirgem
Çekirgemi âlakoydum yalnız
Ben de sandım o güzeli yalnız
Hoplayıver çekirgem, zıplayıver çekirgem
Benim de güzel çekirgem

SU SIZIYOR

Su sızıyor sızıyor
Taşların arasından.
Eğil bir yol öpeyim
Kaşların arasından.
Oğlan mavilim oğlan
Sözüme kavilim oğlan
Bacın benden kov vermiş
Yalan aslanım yalan...
Tarla tezек değil mi?
Ciğер ezik değil mi?
Eller yârini almış •
Bana yazık değil mi?
Oğlan mavilim oğlan
Sözüme kavilim oğlan
Bacın benden kov vermiş
Yalan aslanım yalan...

KEZİBAN

Keziban'm al odası sekili
Sekisinde gül karanfil ekili
Kim olacak Keziban'ın vekili?
Alırım, arada koymam
Keziban Keziban, can sana kurban...
Liralar mı, ak gerdanı parlatan?
Bu güzellik sana, Kadir Mevlâ'dan
Alırım, arada koymam Keziban
Keziban, can sana kurbân...

ŞEKER DAĞIN KIRCISI

Erken düşer şeker dağın kircısı
Yürekte mi çıkar kardeş acısı
İçerde ağlıyor küçük bacısı
Ağla bacım ağlan ben öldüm kalan
inanmayın dostlar bu dünya yalan
Şeker dağında da avcılar gezer
Bizi böyle yaptı da bu zalim kader
Yağlı kurşun yedim yüreğim döner
Ağla anam ağla ben ben öldüm
gayri inanmayın dostlar bu dünya yalan
Giden yolcu da ben mi eyledim?
Susuz değirmenlere bel mi bağladım?
Ben gönlümü kimler ile eğledim
Ağla anam ağla ben öldüm kaian
inanmayın dostlar bu dünya yalan

HACI BEY AĞIDI

Ayvalıktan İndim yayan
Dayan hey dizlerim dayan
Ödemiş'ten gelin geldi
Uyan Hacı Bey'im uyan.

Evlerinin önü kavak
Kavaktan dökülür yaprak
Uyan Hacı Bey'im uyan
Efm kına başım duvak.
Az giderim, uz giderim
Ders tepe düz giderim
Uyan Hacı .Bey'im uyan
Gelin geldim kız giderim.
Odasında yanar ışıık
Sofrasında gümüş kaşrk
Atıayıp da geçemedim
Ar ettim de kaçamadım.
Hizarma, bizarına
Kuşlar konmuş mezarına
Hacı Bey'in atını Çekin
Sultanpazarı'na
Karadeniz akmam diyor
Etrafını yıkmam diyor
Hacı Bey'i sorarsanız
Düşmanlardan korkmam diyor.

ZAHİDEM

Zahidem kurbanım ne olacak halim
Gene bir lâf duydum kırıldı belim
Zahidem bu hafta oluyor gelin...
Ezeli de deli gönlüm ezeli
Çiçekdağı döktüm'ola gazeli?
Dolaştım alemleri gurbet gezeli
Bulamadım Zahide'mden güzeli...
Zahidem kurbanım dar günüm darda,
El eder Zahidem iğdeli bağda,
Kâhkülüne çalmış kokulu yağdan
Derdin beni öldürüyor sevgilim...
Zahide kurbanım sallama beşik,
Beni genç yaşımda sen ettin âşık
Kadir Mevlâm senden bir yâr dilerim
Ak buğday benizli zülfü dolaşık...
İzmir dağlarında esirim esir
Zahidem kurbanım hep bende kusur
Eğer anan seni bana verirse
Ne'mize yetmiyor el kadar hasır?...

AYGELİN

Yüce dağ başında yayılır yılan
Avcısı gitmiş hanesi viran,
Var mı bu dünyada yârini bulan
Alırım ahtımı koymam Aygelin-sürmelim...
Aygellin'de İndim'ola yayladan?

Kaçın değil, gözün beni ağlatan
Bu güzellik sana Kadir Mevlâ'dan
Kendin gelin, yürüyüşün kız gibi...
Keklik gibi engininden kaçarken,
Abu Kevser ırmağından içerken
Susuz çeşmelerden kandırdın benî...
Aygelin oturmuş taşın üstüne
Taramış zülfünü kaşın üstüne
Aygelin-sürmelim...

MAŞTA DÖŞTÜM

Hasta düştüm elim tutmaz kalemi
Acep bende görürmüyüm sılâmı?
Söylen pederime benden selâmı
Yâdigar resmime baksın ağlasın.
Pederim ağlarda evlâdim derse
Sakın öldü demen gitti den kursa
Kader kahrını çevirdi terse
Kadere kahrını etsin ağlasın...
Memlekete mektup yazdım karalı
Mektubumda kara haber sıralı
Anamın da zaten bağı yaralı
Perişan saçını yolsun ağlasın...
SELVER

Of of kara çamı kesemedim budaktan
Gel öpeyim ak gerdandan dudaktan
Kara çamın düzgün olur tahtası
Oyna koçum bugün de düğün haftası

KÖPRÜDEN GEÇTİ GÜN

Köprüden geçti gelin
Saç bağı düştü gelin - diioylo
Halden bilmez diioylo
Lâf anlamaz ne çare
Köprünün altı diken.
Yaktın beni gül iken
Allah'da seni yaksın
Üç günlük gelin iken -
'diioylo...

Köprüden geçemiyom.

Az doldur içemiyom,
Sen benden geçtin ama
Ben senden geçemiyom - diioylo...
Köprünün altı yaldız.
'Nerden geliyon baldız?
Sen git de ablan gelsin
Duramıyom yalınız - diloyio.V
Halden bilmez diioylo
Söz anlamaz ne çare...

MOR MENEKŞE

Ne güzel yakışmış allar Ayşe'ye
Boyunu benzettim mor menevşeye {menekşeye)
Amanın ninna ninna mor menevşem
Gülüm şaşıyorum ben bu işe...
Lavanta doldurmuş billur şişeye,
Alırım ahtımı koymam Ayşe'ye - vay, vay...
Amanın ninna ninna mor menevşem
Gülüm şaşıyorum ben bu işe...
Menevşe biter de bahar yaz gelir,
Bizim ele ördek ile kaz gelir - vay vay...
Amanın ninna ninna mor menevşem
Gülüm şaşıyorum ben bu işe - vay vay...

ÇOCUK OYUNLARI

1. Birdir bir
2. in. horoz
3. Cici tepmeceli
4. Kemik kiti!
5. Ay inga
6. Ucu var
7. Met met (Merkezli) (Çelik çomak)

8. Dikbaşa
9. Gekkelemeç
10. Yer kazmaca
âflam
11. Güreş
13. Yüksük saklama
14. Saklambaç
15. Karabeş (Dükücün)
16. Ayağimesel
17. Kör ebe
18. Çalmeti
16. Dombik (Dalya) (Kaydırak)
20. Demirci - Kömflrcö
21. Güvercin takla
22. Uzun eşek
23. Tıp

DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

1. Allah diyen açıkta kalmaz.
2. Allah dağına göre kar verir.
3. Az olsun, öz olsun.
4. Allah, sabir kulunu sever.
5. Allah'tan yazılmış başa gelecek.
6. Allah kulunu darda komaz.
7. Aç tavuk rüyâsında darı görür
8. At ölüme meydan kalır, yiğit ölüme şan kalır
9. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
10. Adam dostunu, düşmanını tanımalıdır
11. Akılsız başın çilesini ayaklar çeker.
12. Akılsız köpeği yol kocadır.
13. Atalar sözü hikmettir.
14. Ağlamayan çocuğa meme verilmez.
15. Akıl yaşta değil baştadır.
18. Adem oğlu çiğ süt emmiştir.
17. Adam olana bir lâf yeter
18. Anlayana sivri sinek saz, anlamayana davul zuma az.
19. Bal tutan parmağını yalar.
20. Bir koyundan iki post çıkmaz.
21. Boş çuval dik durmaz.
22. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp.
23. Bir çiçekle yaz olmaz.
24. Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ.
25. Başını kaşımaya vakti yok.
26. Çok bilen çok yanılır.
27. Canına acımayan, cananına hiç acımaz.

28. Dil yarası kılıç yarasından ağır olur.
29. Dost kara günde belli olur.
30. Derdini söylemeyen dermanını bulamaz.
31. Deme sırımı dostuna, dostunun dostu vardır.
32. Etekleri zil çalıyor.
33. Ei aşını yeme.
34. Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
35. Elin ağzı ile çorba içilmez.
36. Eden buiur.
37. Feleğe küsme
38. Fırtına eken, bora biçer.
39. Güzel söz baldan tatlıdır.
40. Güzele bakmak sevaptır.
41. Güneş balçıkla sıvanmaz,
42. Gelin gibi süzülüş.
43. Kadın şapka değildir, alıp alasin.
44. Kurdun oğlu kurt olur.
45. Kurunun yanında yaş ta yanar.
46. Kurt kocaymca köpeğin maskarası olur,
47. Kızını dövmeyen dizini döver.
48. Sabrın sonu selâmettir.
49. Para ile imanın kimde olduğu bilinmez.
50. isteyen bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü.
51. it ürür, kervan yürür.
82. Vatan sevgisi imandandır.